

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
68^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ**



ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«Κυπριακό Ζήτημα. Αίτια, Προοπτικές
Επίλυσης»**

**Από τον
ΣΧΗ (ΤΘ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ ΠΟΥΤΙΟ**

Απρίλιος 2016

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

ΣΥΝΟΨΗ

Κορυφαίο εθνικό ζήτημα, το κυπριακό πρόβλημα αποτελεί διαχρονικά προτεραιότητα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Απασχολεί τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών επί σειρά ετών, σε πρώτη φάση ως πρόβλημα αποαποικιοποίησης, στη συνέχεια λόγω της σύγκρουσης και των εντάσεων των δύο σύνοικων κοινοτήτων. Το 1974 το Κυπριακό εξελίχθηκε σε πρόβλημα διεθνούς δικαίου ύστερα από την εισβολή της Τουρκίας και την κατοχή του βόρειου τμήματος της νήσου. Από το 1974 μέχρι σήμερα έχουν καταβληθεί επανειλημμένες προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού με άξονα τον ΟΗΕ.

Ο ΟΗΕ με ψηφίσματά του ζητά την αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων από την Κύπρο, την αποκατάσταση της ενότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και το σεβασμό της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου. Τα ψηφίσματα παραμένουν ανεφάρμοστα μέχρι και σήμερα.

Από τις κορυφαίες στιγμές των προσπαθειών επίλυσης ήταν το σχέδιο ``ANAN`` η αποδοχή του οποίου τέθηκε σε δημοψήφισμα την 24^η Απριλίου 2004. Το σχέδιο απορρίφθηκε από τους Ελληνοκυπρίους. Παρόλο που το σχεδίου Ανάν δεν έγινε αποδεκτό και κατά συνέπεια δεν επιλύθηκε το Κυπριακό πρόβλημα, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε την 1^η Μαΐου 2004 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εφ' όσον υπάρξει επίλυση του Κυπριακού προβλήματος στην βάση της ενοποίησης του κράτους υπό ενιαία διοίκηση και όχι της διχοτόμησης, τότε το κατεχόμενο κομμάτι του νησιού, θα ενσωματωθεί και αυτό στην Ευρωπαϊκή οικογένεια.

Η λύση της διζωνικής δικαιοδικής ομοσπονδίας, είναι η επίσημη επιλογή όλων των εμπλεκόμενων μερών καθώς και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά τις πολύ σημαντικές διαφορές και διαφωνίες όσον αφορά την έννοια και το περιεχόμενό της, η διζωνική δικαιοδική ομοσπονδία συνιστά τη βάση κάθε διαπραγματευτικής διαδικασίας από το 1974 μέχρι σήμερα

Οι προσπάθειες επίλυσης συνεχίζονται και μια εκτίμηση είναι ότι θα βρεθεί λύση εντός του 2016.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙ ΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
<u>ΜΕΡΟΣ 1^ο</u>	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΣΚΟΠΟΣ	1
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» Εισαγωγικά στοιχεία για την Κύπρο.	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β» Σύνομη Ιστορία.	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ» Η Άφιξη των Βρετανών στην Κύπρο και η πολιτική τους.	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ» Οι Σχέσεις Των Ελληνοκύπριων και της Μουσουλμανικής Μειονότητας Της Κύπρου. Ο Αγώνας της ΕΟΚΑ.	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε» Από την ανεξαρτησία ως την τουρκική εισβολή. 1960 – 1974.	13
Η Διάσκεψη του Λονδίνου 1964.	16
Το Σχέδιο Ατσεσον. Η Χαμένη Ευκαιρία ή το Πρώτο Σχέδιο Διχοτόμησης της Κύπρου;	18
Τα Γεγονότα Κοφινάς Αγ. Θεοδώρων 1967.	19
<u>ΜΕΡΟΣ 2^ο</u>	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ» Η Τουρκική Εισβολή το 1974 και τα Επακόλουθα της.	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ζ» Από την Ανακήρυξη του ψευδοκράτους μέχρι το σχέδιο ``ΑΝΑΝ.``	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η» Το Σχέδιο ΑΝΑΝ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Θ» Κριτική του Σχεδίου ΑΝΑΝ.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ι» Ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.	32
<u>ΜΕΡΟΣ 3^ο</u>	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΑ» Οι πρόσφατες διπλωματικές εξελίξεις του Κυπριακού.	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΒ» Προοπτικές Επίλυσης.	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΓ» Συμπεράσματα και Προτάσεις	40
Συμπεράσματα	40
Προτάσεις	42
Παραρτήματα	44
«Α» Βιβλιογραφία.	A-1
«Β» Χάρτες – Πίνακες και Διαγράμματα.	B-1

ΘΕΜΑ: «Κυπριακό Ζήτημα. Αίτια, Προοπτικές Επίλυσης»

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το κυπριακό ζήτημα είναι ένα γεγονός που έχει απασχολήσει πολύ τη διεθνή κοινότητα. Έρχεται σε αντίθεση με τον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων εθνών, διότι είναι θέμα εισβολής, παράνομης κατοχής και βίαιου διαχωρισμού ανθρώπων από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις. Η χώρα που έπραξε την εισβολή παρόλο που καταδικάστηκε από τον ΟΗΕ, αδιαφόρησε για τα ψηφίσματα του. Προχώρησε στη δημιουργία ενός ψευδοκράτους, έχοντας παράλληλα διαπράξει και άλλες καταδικαστέες από το διεθνές δίκαιο πράξεις, όπως για παράδειγμα εποίκισμο του κατεχόμενου τμήματος του νησιού, το οποίο όχι μόνο υφίσταται αλλά διεκδικεί και θέση στη διεθνή κοινότητα. Πως όμως οδηγηθήκαμε στη σημερινή κατάσταση; Υπάρχουν προοπτικές επίλυσης; Και αν ναι ποιες είναι αυτές;

ΣΚΟΠΟΣ

2. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναφερθούν και να αναλυθούν όλα εκείνα τα στοιχεία ιστορικής και πολιτικής φύσεως που έλαβαν χώρα κατά τη γένεση και την εξέλιξη του Κυπριακού ζητήματος ως τις μέρες μας. Επιπρόσθετα εκτός από την καταγραφή των προαναφερθέντων στοιχείων θα μνημονευθούν και οι προσπάθειες επίλυσής του ώστε να υπάρξει μια όσο το δυνατόν σφαιρική κατανόηση του Κυπριακού ζητήματος.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

3. Το Κυπριακό θα συνεχίσει να αποτελεί διεθνές θέμα και θα βρίσκεται στα θέματα προς επίλυση στην ΕΕ.

4. Δεν θα υπάρξει διεθνής αναγνώριση του ψευδοκράτους

5. Δεν θα επέλθει κάποια ριζική αλλαγή στις υφιστάμενες διεθνείς συνθήκες.

6. Θα συνεχίσει να προσδίδεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περιοχή της Ν.Α Μεσογείου λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης στη Μέση Ανατολή και στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ασίας.

7. Η παρούσα μελέτη θα εξετάσει το κυπριακό ζήτημα ως τον Ιανουάριο του 2016, επειδή το θέμα βρίσκεται διαρκώς σε εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» : Εισαγωγικά Στοιχεία για την Κύπρο.

8. Η Κύπρος¹ βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί μετά τη Σαρδηνία και τη Σικελία. Έχει έκταση 9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μέγιστο μήκος 240 χιλιόμετρα και μέγιστο πλάτος 100² χιλιόμετρα. Απέχει 800 χιλιόμετρα από την Ηπειρωτική Ελλάδα και 380 χιλιόμετρα από τη Ρόδο και την Κάρπαθο. Στα βόρεια της Κύπρου βρίσκεται η Τουρκία, η οποία απέχει 75 χιλιόμετρα από τις βόρειες ακτές της. Στα ανατολικά βρίσκεται η Συρία (105 χιλιόμετρα) και στα νότια η Αίγυπτος (380 χιλιόμετρα). Η Κύπρος βρίσκεται ανάμεσα σε 3 ηπείρους και διατηρεί καλές σχέσεις, τόσο με τις χώρες της Ευρώπης, όσο και με τις Αραβικές χώρες και το Ισραήλ. Η σημασία των παραπάνω έχει φανεί σε αρκετές περιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται ο πόλεμος στον Περσικό Κόλπο, όπου η Κύπρος χρησιμοποιήθηκε σαν ενδιάμεσος σταθμός, τόσο για πολεμικούς, όσο και για ανθρωπιστικούς λόγους.

9. Λόγω της θέσεώς της, είναι δυνατόν να ελέγχει στρατηγικά:³

α. Τη διώρυγα του Σουέζ, η οποία αποτελεί ένα διεθνές κανάλι επικοινωνίας της Μεσογείου με την Ερυθρά Θάλασσα, τον Αραβικό Κόλπο και τον Ινδικό Ωκεανό. Η δίοδος αυτή, παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, αλλά έχει και ιδιαίτερη σημασία στην ασφάλεια των ναυτικών συγκοινωνιών.⁴ Προς επίρρωση των παραπάνω υπενθυμίζεται ότι οι βρετανικές βάσεις βρίσκονται στις νότιες ακτές της Κύπρου, απέναντι από το Σουέζ.

β. Ένα σημαντικό τμήμα της μεσογείου, το οποίο είναι:

(1) Το πέρασ αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου που ξεκινούν από τη Ρωσία, την Κασπία, το Ιράν και το Ιράκ και φτάνουν στο Τσεϊ-χάν και στο λιμάνι της Αλεξανδρέττας, καθώς και το πέρασ των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου που ξεκινούν από το Ιράκ και την περιοχή του Περσικού Κόλπου και καταλήγουν στην ακτογραμμή της Συρίας και του Λιβάνου.

¹ www. Encarta world atlas. Com, (παράρτημα Β, πίνακας 1)

² Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας. - 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 12

³ Περισσότερα για την γεωστρατηγική υπεραξία της Κύπρου, στο γεωπολιτικό υποσύστημα της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα πως εκλαμβάνεται αυτή από την Τουρκία, βλέπετε: Σπύρος Λίτσας, Το Κυπριακό Ζήτημα και η Υιοθέτηση του Γερμανικού μοντέλου, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, τεύχος 97, Οκτώβριος 2002.

⁴ Συλλογικό έργο. Κυπριακό από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα στο σχέδιο Ανάν: Εργατική πάλη, 2005 Σελ 5

(2) Το σημείο διέλευσης των θαλασσίων εμπορικών οδών στις οποίες διακινείται το πετρέλαιο του Περσικού Κόλπου, το οποίο κατευθύνεται προς τις δυτικές αγορές.

10. Επίσης η στρατηγική αξία της Κύπρου αυξάνει ακόμη περισσότερο λόγω της ανακάλυψης κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή νοτίως της νήσου, εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ).⁵

11. Οι κυριότεροι πετρελαιαγωγοί μέσω των οποίων εξάγονται τα πετρέλαια των πετρελαιοπαραγωγών χωρών της Μέσης Ανατολής και της Κασπίας,⁶ καταλήγουν ή πρόκειται να καταλήξουν, στις ακτές του Λιβάνου, της Συρίας και της Τουρκίας σε μικρή απόσταση από τις βορειοανατολικές ακτές της Κύπρου. Με την κατάλληλη δομή σε λιμάνια και ειδικές εγκαταστάσεις, η Κύπρος, έχει τη δυνατότητα να γίνει σημαντικός κρίκος στην διακίνηση του πετρελαίου προς την Ευρώπη, μετέχοντας στην μεταφορά του. Επιπρόσθετα με την ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών λόγω και της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Κύπρος θα έχει τη δυνατότητα να γίνει ένα σπουδαίο εμπορικό κέντρο διακίνησης προϊόντων από τις χώρες της Ασίας προς την Ευρώπη και το αντίθετο.

12. Τέλος η Κύπρος, από άποψη εδαφικής διαμόρφωσης και έκτασης, προσφέρεται για εγκατάσταση Αεροπορικών και Ναυτικών βάσεων, καθώς επίσης και εγκαταστάσεων Διοικητικής Μέριμνας, για υποστήριξη επιχειρήσεων στη γύρω περιοχή. Επίσης προσφέρεται για την ασφαλή στρατοπέδευση χερσαίων δυνάμεων, οι οποίες θα μπορούν να μεταφερθούν προς οποιοδήποτε άλλο κρίσιμο σημείο της ευρύτερης περιοχής. Συνεπώς υπάρχει η δυνατότητα στρατηγικής παρέμβασης όχι μόνο στο χώρο της Μέσης Ανατολής, αλλά ακόμη και στην ενδοχώρα της ΒΑ και Κεντρικής Αφρικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β» : Σύντομη Ιστορία.

13. Με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα, εκτιμάται ότι πολιτισμός της Κύπρου,⁷ έχει ηλικία 11.000 χρόνων και ανάγεται στην 9η χιλιετία π.Χ. Οι Έλληνες Αχαιοί, περνώντας πρώτα από την Τροία, άρχισαν να εγκαθίστανται σε ολόκληρη την Κύπρο στο τέλος της Εποχής του Χαλκού (γύρω στο 1200 π.Χ.) καθορίζοντας την πολιτιστική της ταυτότητα. Τον 8^ο αιώνα το νησί περνά στην κυριαρχία του Ασσύριου βασιλιά Σαραγκόν II. Το 583 π.Χ. ο Πέρσης βασιλιάς Κύρος ο πρεσβύτερος απλώνει την κυριαρχία του και στην

⁵ Παρίσης, Ιωάννης. Η καθ' ημάς θάλασσα: Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου, Αθήνα : Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2013.σελ.218 (παράρτημα Β, πίνακας 8)

⁶ Μάζης, Ιωάννης Θ. Γεωπολιτική : Η θεωρία και η πράξη / Ιωάννης Θ. Μάζης. - Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 2002.

⁷ www.Cyprus.gov.cy

Κύπρο. Το 487 π.Χ. ο ελληνικός στόλος υπό την ηγεσία του Πausανία βάζει τέλος στην Περσική κυριαρχία στη νήσο. Η Κύπρος χρησιμοποιείται ως κύρια ναυτική βάση του στόλου του Μεγάλου Αλέξανδρου εναντίον της περσικής αυτοκρατορίας. Μετά το θάνατό του η Κύπρος έγινε μια από τις σημαντικότερες κτήσεις των Πτολεμαίων της Αιγύπτου. Δύο αιώνες αργότερα, το 30 π.Χ. το νησί περιήλθε στην κυριαρχία των Ρωμαίων, ενώ το 395 μ.Χ. πέρασε υπό Βυζαντινό έλεγχο. Ο Άγγλος Βασιλιάς Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος γίνεται κύριος της νήσου το 1191, ενώ τον επόμενο χρόνο η Κύπρος πωλείται στη Λατινική δυναστεία των Λουζινιάν. Το 1489 η Κύπρος τίθεται υπό την κυριαρχία της Ενετικής Δημοκρατίας.⁸ Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο η διακυβέρνηση της δυναστείας των Λουζινιάν, όσο και αυτή της Ενετικής Δημοκρατίας, χαρακτηρίστηκε από υπέρμετρη σκληρότητα ενάντια στην ορθόδοξη πλειοψηφία του νησιού. Με συντονισμένες προσπάθειες, κυρίως από τους Ενετούς, επιδιώχθηκε η αλλοίωση της πολιτιστικής βάσης της Κύπρου. Η Ελληνική γλώσσα απαγορεύθηκε δια νόμου, τα ορθόδοξα μοναστήρια και εκκλησίες έκλεισαν, ενώ ο καθολικισμός επιβλήθηκε ως η μόνη επιτρεπτή θρησκεία. Το 1571 εισέρχεται, αμαχητί, στη Λευκωσία ο Οθωμανός Μουτζαφέρ Πασά, σηματοδοτώντας την αρχή μιας νέας εποχής, όχι μόνο για την ιστορική, αλλά και για την εθνική εξέλιξη της Κύπρου.⁹

14. Ο Μουτζαφέρ πασάς εγκατέστησε στην Κύπρο την οικογένεια και τα μέλη της στρατιάς του και με αυτόν τον τρόπο, το 1571 έγινε η χρονική αφετηρία εμφάνισης του μουσουλμανικού στοιχείου στο νησί, ως σταθερός πληθυσμός. Ο τρόπος διακυβέρνησης των Οθωμανών, ήταν πιο ανεκτικός ως προς το ορθόδοξο στοιχείο, με αποτέλεσμα να παρέχονται διακριτές ελευθερίες προς τους Χριστιανούς. Η Χριστιανική κοινότητα του νησιού ζούσε με τους δικούς της νόμους και κανόνες, με την προϋπόθεση βέβαια ότι αυτό δεν θα ερχόταν σε ευθεία σύγκρουση με τους σκοπούς και τις αρχές της Οθωμανικής αρχής. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η συμβίωση μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων στην Κύπρο κατά τους πρώτους αιώνες της μουσουλμανικής κυριαρχίας, χαρακτηρίζεται από την θρησκευτική ανεκτικότητα και την ειρηνική συμβίωση.¹⁰

15. Μια μερίδα της ελληνόφωνης αριστοκρατίας, με την ανάπτυξη της ναυτιλίας και του εμπορίου, έρχεται σε επαφή με τις επαναστατικές ιδέες του Ελληνικού Διαφωτισμού και σιγά σιγά αρχίζει να διαμορφώνει εθνική συνείδηση και να εκδηλώνει την

⁸ Για μια αναλυτική προσέγγιση στην Κυπριακή ιστορία από την αρχαιότητα έως τους Ενετούς, βλέπετε: Sir G. Hill, A History of Cyprus, Cambridge University Press, 1940-1948, τόμοι I-III.

⁹ Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας. - 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 15 -26

¹⁰ Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας. Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 27, 174, 192

αντίθεσή της ως προς την Οθωμανική αρχή στη νήσο. Με τη έναρξη της Ελληνικής επανάστασης λοιπόν, ξεκινά μια μικρής κλίμακας προσπάθεια να εξαπλωθεί η επαναστατική φλόγα και στην Κύπρο, αλλά τα σχέδια αυτά με την επέμβαση του Οθωμανού διοικητή θα σταματήσουν πολύ γρήγορα. Η πρώτη ξεκάθαρη σύγκρουση μεταξύ των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων της Κύπρου, λαμβάνει χώρα στις 9 Ιουλίου 1821. Ο Οθωμανός διοικητής της νήσου Κιουτσούκ Μεχμέτ, αντιλαμβάνεται ότι οι ιδέες της ελληνικής επανάστασης δυναμώνουν απειλητικά και αποφασίζει να καταπνίξει την όποια αντίδραση πριν ακόμα γιγαντωθεί και προσλάβει μεγαλύτερες διαστάσεις. Η Οθωμανική αντίδραση λοιπόν έρχεται άμεσα, όταν συλλαμβάνεται ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός μαζί με τους τρεις ορθοδόξους επισκόπους και θανατώνονται μέσα στο παλάτι. Το θάνατο και την σύληση των τεσσάρων νεκρών, ακολουθεί μια μεγάλη σε κλίμακα επιχείρηση σφαγών και λεηλασιών σπιτιών και περιουσιών από τους Γενίτσαρους,¹¹ που διαρκεί περίπου ένα μήνα. Τα γεγονότα αυτά, διαταράσσουν τις σχέσεις των δύο κοινοτήτων και αποτέλεσαν την αφετηρία για την αντιπαλότητα Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, η οποία γιγαντώθηκε κατά την διάρκεια της Βρετανικής κυριαρχίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: Η Άφιξη των Βρετανών στην Κύπρο και η Πολιτική τους.

16. Η Κύπρος, από την ώρα που έπεσε θύμα των Οθωμανών το 1571 μέχρι και την ενοικίαση και εξαγορά της από τους Βρετανούς το 1878, έζησε ανείπωτο δράμα συμεριζόμενη τη σκληρή μοίρα ολόκληρου του γένους.¹² Στις 12 Ιουλίου του 1878 ο Σουλτάνος την παραχώρησε την Κύπρο στη Βρετανία του Βενιαμίν Ντισραέλι, με αντάλλαγμα την προστασία της Τουρκίας από τους επεκτατικούς στόχους της τσαρικής Ρωσίας. Το νησί παρέμεινε κατ' όνομα οθωμανική κτήση μέχρι το 1914, ενώ οι Βρετανοί χρησιμοποιούσαν τους φόρους που εισέπρατταν από την Κύπρο, για να πληρώσουν το χρέος τους στους Οθωμανούς.¹³ Το 1914, με την έναρξη του Α΄ Π.Π., η Μ. Βρετανία προσαρτά μονομερώς το νησί στην κατοχή της, ενώ το 1923 με το άρθρο 16 της Συνθήκης της Λωζάνης η Τουρκία παραιτείται κάθε δικαιώματος επί της Κύπρου. Το 1925 το νησί ανακηρύσσεται αποικία του Βρετανικού Στέμματος. Αυτή την αλλαγή

¹¹ Περισσότερα για το θέμα, βλέπετε: Sir H. Luke, *Cyprus under the Turks: 1571-1878*, London, 1969, σελ. 131-132

¹² www.moi.gov.cy/pio-ΚΥΠΡΟΣ Σύντομη Ιστορική Αναδρομή Σελ.6-10. Calvocoressi Peter, *Διεθνής πολιτική 1945-2000*, Τουρίκη, 2004, σελ 531

¹³ Είχαν δώσει το ποσό των 2.000 γροσιών.

διακυβέρνησης οι Ε/Κ την είδαν σαν ένα στάδιο για την εκπλήρωση του πόθου τους για ένωση με την Ελλάδα.¹⁴

17. Η ενδυνάμωση και ανάπτυξη της ελληνικής συνείδησης στην πλειοψηφία του Κυπριακού πληθυσμού, οφείλεται στον Ορθόδοξο κλήρο και στη νέα αστική Κυπριακή τάξη. Η ορθόδοξη εκκλησία αντιλήφθηκε, έπειτα από την άφιξη των Βρετανών, τον περιορισμό του ρόλου της, ως της μοναδικής επίσημης θρησκευτικής, αλλά και κοσμικής δύναμης μέσα στην ορθόδοξη κοινότητα. Η οθωμανική διοίκηση, παρείχε στην ορθόδοξη εκκλησία σημαντικά οικονομικά, πολιτικά και φοροαπαλλακτικά προνόμια, τα οποία με την νέα Βρετανική διοίκηση, θέτονταν υπό αμφισβήτηση. Από την άλλη πλευρά, η νέα αστική ελληνοκυπριακή τάξη, διατήρησε μια αντιδραστική στάση απέναντι σε κάθε μεταβολή, που απειλούσε τα κεκτημένα από το παρελθόν. Τόσο λοιπόν η εκκλησία, όσο και η αστική ελληνοκυπριακή τάξη, με την υιοθέτηση της εθνικής ταυτότητας, αλλά και με την επιδίωξη του σκοπού της ενώσεως με την μητέρα πατρίδα, επιδίωξαν την κατοχύρωση των πολιτικών και οικονομικών προνομίων που είχαν από παλιά. Παράλληλα θέλησαν να προστατεύσουν την θέση τους, στην κορυφή της νέας κοινωνίας και της νέας κατάστασης που είχε αρχίσει να δημιουργείται. Η ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης της χριστιανικής κοινότητας της Κύπρου, αλλά και η διεκδίκηση της ένωσης με την Ελλάδα,¹⁵ είχαν ως αποτέλεσμα την ολική μετάβαση της ελληνοκυπριακής κοινότητας, από την μη Εθνική εποχή της Οθωμανικής κυριαρχίας, στην Εθνική εποχή της Βρετανικής κυριαρχίας.

18. Η μουσουλμανική μειονότητα της Κύπρου είχε διαφορετική πορεία. Η εμφάνιση του κινήματος των Νεοτούρκων,¹⁶ και παράλληλα οι ήττες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από την Τσαρική Ρωσία, οδήγησαν τους Οθωμανούς στην δημιουργία εθνικής συνείδησης ως άμυνα, με στόχο να περισωθεί η αυτοκρατορία. Όλες αυτές όμως οι εξελίξεις, λαμβάνουν χώρα στην Κωνσταντινούπολη, την Θεσσαλονίκη και σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα των Οθωμανικών κτήσεων, δηλαδή πολύ μακριά από την Κύπρο. Έτσι το μουσουλμανικό στοιχείο του νησιού, αδυνατεί να αναπτύξει ακόμα εθνική συνείδηση και παραμένει στο ξεπερασμένο σύστημα των millet, ως μοναδικό μέσο σύνδεσής του με τις ιστορικές ρίζες. Δυστυχώς όμως, ότι δεν κατάφερε να επιτύχει η απόσταση αλλά και ο βαθύς συντηρητισμός της μουσουλμανικής κοινότητας της Κύπρου,

¹⁴ Χαντζηβασιλείου, "Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή", Αθήνα 1998 σελ 43. Είδαν αυτή την έλευση ως προπομπή της ένωσης με την Ελλάδα κατά το "δεδικασμένο" των Επτανήσων.

¹⁵ Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Για την Κύπρο / Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. - Αθήνα : Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, 1998. σελ 51. Το 1895 διοργανώθηκε καθολικό συλλαλητήριο στο οποίο μέσω ψηφισμάτων οι Κύπριοι ζητούσαν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Το 1913 οι πρόκριτοι του νησιού κήρυξαν την ένωση με την Ελλάδα αλλά η απάντηση της Αγγλίας ήταν αρνητική.

¹⁶ Περισσότερα για το κίνημα των Νεοτούρκων, βλέπετε: Serif Mardin, The Genesis of Young Ottomans Thought, Princeton University Press, 1962

το πέτυχαν οι Γενίτσαροι το 1821, όπως προαναφέρθηκε, και η δικαιολογημένη, στάση της Ελληνοκυπριακής κοινότητας, επί της αγγλικής κατοχής.¹⁷

19. Η εγκατάσταση των Βρετανών στο νησί, επέτρεψε στους Ελληνοκύπριους, να εκφράσουν το μίσος και την περιφρόνησή τους, προς τους Τουρκοκύπριους. Μίσος λόγω των σφαγών του Ιουλίου του 1821 και περιφρόνησης λόγω της οπισθοδρομικότητας και της καθυστέρησης στην εξέλιξη, που παρουσίαζε η μουσουλμανική κοινωνία. Κατά την διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας, η πλειοψηφία των μουσουλμάνων, ασχολήθηκε είτε με τον δημόσιο τομέα, είτε με τον στρατό. Το εμπόριο, οι τέχνες, τα γράμματα, η ναυτιλία, οι οικονομικές πρωτοβουλίες, η πολιτιστική πρόοδος και η ανάπτυξη των βιοτεχνικών υποδομών, παρέμειναν στα χέρια των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι κατάφεραν να έχουν μια πολύ μεγάλη ανοδική πορεία. Έτσι, οι διαφορές μεταξύ των δύο κοινοτήτων έγιναν ακόμα πιο μεγάλες και εμφανείς και εκδηλώθηκαν ακόμα πιο έντονα με τον ερχομό των Βρετανών. Όλα τα παραπάνω συσπείρωσαν τους μουσουλμάνους, όχι μόνο γύρω από την θρησκεία, αλλά και από την εθνότητα.¹⁸

20. Η διαφορετική εθνική συνείδηση που ανέπτυξαν οι μουσουλμάνοι, οφείλεται και στην πολιτική που ακολούθησαν οι Βρετανοί, η οποία ήταν ξεκάθαρα διχαστική, Στόχος των Βρετανών ήταν όχι μόνον η αναβάθμιση των μουσουλμάνων στο νησί, αλλά κυρίως η γέννηση και η στήριξη μιας νέας Τουρκοκυπριακής ταυτότητας.¹⁹ Με αυτό τον τρόπο, μέσα από την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» και με μια σειρά μέτρων²⁰ θέλησαν να ισχυροποιήσουν την εξουσία τους στο νησί, εξυπηρετώντας έτσι τα Βρετανικά συμφέροντα και τα στρατηγικά τους σχέδια.

21. Το πάγιο αίτημα των Ελληνοκυπρίων, αναφορικά με το ενωτικό ζήτημα αλλά και η ένταση των ενωτικών διεκδικήσεων²¹ επίσης έδωσε την ευκαιρία στους Βρετανούς, να δημιουργήσουν ένα τουρκοβρετανικό μέτωπο και να θεσμοθετήσουν ένα εθνοθρησκευτικό διαχωρισμό ανάμεσα σε Ελληνοκύπριους και κυπρίους της μουσουλμανικής μειονότητας. Παράλληλα παρότρυναν τους Τούρκους (τους οποίους

¹⁷ Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας. Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 209, Ρίζας, "Ενωση-Διχοτόμηση-Ανεξαρτησία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία στην αναζήτηση λύσης για το κυπριακό 1963-1967", Αθήνα, Βιβλιόραμα 2000., Σελ 15, Χατζηβασιλείου, "Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή", Αθήνα 1998 Σελ 52

¹⁸ Για την ανάπτυξη του Τουρκοκυπριακού εθνικισμού, βλέπετε: Σπύρος Λίτσας, «Εθνικισμός, Εθνοτισμός και Υπερεθνικότητα: Η ανάπτυξη μιας κοινής εθνοτικής συνείδησης στην Κύπρο του 21^{ου} αιώνα», ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002 ΑΘΗΝΑ.

¹⁹ (εθνοτικής / μειονοτικής / εθνικής)

²⁰ Χατζηβασιλείου, "Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή", Αθήνα 1998 σελ 47. Εισήγαγα διοικητικά μέτρα, όπως η αναλογική εκπροσώπηση χριστιανών και μουσουλμάνων στα θεσμικά κυβερνητικά όργανα, ξεχωριστοί εκλογικοί κατάλογοι υιοθέτησαν το σύστημα των χωριστών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ανάλογα με το θρήσκευμα των μαθητών

²¹ Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Για την Κύπρο / Αθήνα : Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, 1998, σελ 54, Χατζηβασιλείου, "Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή", Αθήνα 1998 σελ 55 – 59, Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας. Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 225 - 226. Τον Οκτώβριο του 1931 σημειώθηκε σ' όλη την Κύπρο λαϊκή επανάσταση κατά των Άγγλων η οποία όμως καταστάληκε από τον Αγγλικό στρατό με αποτέλεσμα πολλούς νεκρούς και τραυματίες.

εισάγουν έτσι στην διεκδίκηση της Κύπρου) να εκφράσουν την αντίθεσή τους προς την ένωση και να ζητήσουν την επιστροφή της Κύπρου στην ``Οθωμανική αυτοκρατορία,`` σε περίπτωση τερματισμού της Βρετανικής κατοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»: Οι Σχέσεις Των Ελληνοκύπριων και της Μουσουλμανικής Μειονότητας Της Κύπρου. Ο Αγώνας της ΕΟΚΑ.

22. Σε γενικές γραμμές, κατά τη δεκαετία του 1940 δεν σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις στο Κυπριακό Ζήτημα. Η έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έδωσε νέες ελπίδες, στους Κυπρίους ότι οι ανακατατάξεις, που θα προέκυπταν στη διεθνή τάξη πραγμάτων, θα ευνοούσαν και την ένωση με την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια του πολέμου είχαν καταταγεί στις συμμαχικές δυνάμεις περισσότεροι από 37.000 (Ελληνο)Κύπριοι, ενώ στην Ελλάδα κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και κατά τη διάρκεια της κατοχής πολέμησαν περίπου 6.000 Κύπριοι, μαζί με αντίστοιχους Δωδεκανήσιους. Αυτές οι ενέργειες των Κυπρίων (μαζί και με την συμπαρατάξη της Ελλάδος στο πλευρό της Βρετανίας κατά του Άξονα) ώθησαν τη Βρετανία να χαλαρώσει το αυταρχικό καθεστώς. Έτσι, κατά τη διάρκεια του πολέμου, ιδρύθηκαν τα πρώτα σύγχρονα κόμματα στο νησί, το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ) και το ΚΕΚ (Κυπριακό Εθνικό Κόμμα). Παράλληλα, το 1943, μετά την κορύφωση του πολέμου είχε ιδρυθεί και μια τουρκοκυπριακή πολιτική οργάνωση υπό τον Φαζίλ Κιουτσούκ²² με τη στήριξη των Βρετανών και της Τουρκίας. Μετά τη λήξη του πολέμου, οι Κύπριοι ζητούσαν συνεχώς την ένωση με την Ελλάδα. Αποκορύφωμα των ενεργειών τους ήταν η διενέργεια δημοψηφίσματος από την Κυπριακή Εκκλησία, τον Ιανουάριο του 1950.²³ Σε αυτό έλαβαν μέρος οι Ελληνοκύπριοι, 95,7% από τους οποίους επιθυμούσαν την Ένωση, ενώ και αρκετοί Τουρκοκύπριοι συνυπέγραψαν για την ένωση με την Ελλάδα, θεωρώντας ότι οι Μουσουλμάνοι στην Θράκη και στα Δωδεκάνησα ζούσαν καλύτερα απ' ότι οι πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας.

23. Η Βρετανία φαίνεται να βρέθηκε σε αμήχανη κατάσταση, μετά από τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος το 1950, βλέποντας την συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων να επιθυμεί την ένωση. Η Τουρκική πλευρά με τον υπουργό εξωτερικών Φ. Κιοπρουλού δήλωνε ενοχλημένη, ζητώντας ενεργό ρόλο στο κυπριακό ζήτημα. Από

²² Φαζίλ Κουτσούκ (Fazıl Kucuk); εκδότης από το 1941 της εφημερίδας Halkın Sesi («Χαλκίν Σεσί» Φωνή του Λαού), ο οποίος αργότερα έμελλε να υπηρετήσει ως πρώτος αντιπρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, στα τρία χρόνια που λειτούργησε με την ενεργό συμμετοχή και των δύο κοινοτήτων (1960-1963), με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

²³ Συλλογικό έργο. Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα / Συλλογικό έργο · επιμέλεια Λάμπρος Τσακσίρας. Θεσσαλονίκη : Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006 Σελ 250. Richard Clogg. Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770-2000, Κάτοππο, 2003 σελ 176. Calvocoressi Peter, Διεθνής πολιτική 1945-2000, Τουρίκη, 2004, Σελ 529. Τον ίδιο χρόνο (στις 28 Ιουνίου 1950) πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β΄ και στις 16 Οκτωβρίου 1950 εξελέγη στη θέση του ο Μακάριος Γ΄ (κατά κόσμον, Μιχαήλ Μούσκος).

την άλλη πλευρά, η στάση της Αγγλίας ήταν αναμενόμενη, καθώς δεν αναγνώρισε ποτέ την εγκυρότητα του δημοψηφίσματος. Επιπλέον η κάθετη στάση που εφάρμοσε στο να συζητήσει την έκβαση του Κυπριακού με τον τότε Έλληνα πρωθυπουργό Παπάγο, διαμήνυε στην ελληνική πλευρά ότι ακόμη και το αίτημα της αυτοδιάθεσης της Κύπρου δεν θα αποτελούσε τόσο εύκολο εγχείρημα όσο υπολόγιζαν.

24. Άλλωστε, η βρετανική κυβέρνηση είχε φροντίσει να τονίσει «ωμά» τις διαθέσεις της, με την δήλωση του Eden ότι « η σημασία της Κύπρου ήταν τόσο μεγάλη για τα στρατιωτικά συμφέροντα της Βρετανίας, που δεν θα μπορούσε ποτέ στο άμεσο ή έμμεσο μέλλον, να εφαρμοστεί το αίτημα της αυτοδιάθεσης.»²⁴ Το Λονδίνο φρόντισε να κάνει ιδιαίτερα κατανοητό πως δεν ήταν διατεθειμένο να επιτρέψει την εφαρμογή ενός δημοψηφίσματος που εκπροσωπούσε τα 4/5 του κυπριακού πληθυσμού που ουσιαστικά θα εξάλειφε σταδιακά την οποιαδήποτε επιρροή της Αγγλίας στην Κύπρο. Αίσθηση προκάλεσε η μετέπειτα δήλωση του Eden ότι «χωρίς την Κύπρο, δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις για να προστατευτεί η τροφοδοσία μας σε πετρέλαιο, και χωρίς πετρέλαιο έρχεται η ανεργία και η πείνα στην Βρετανία. Είναι τόσο απλά τα πράγματα.»²⁵

25. Ταυτόχρονα με τα γεγονότα που διαδραματίζονταν στην Αίγυπτο,²⁶ στην Κύπρο ο νέος Αρχιεπίσκοπος Μακάριος,²⁷ αποφασίζει να λάβει ενεργό δράση για την διεθνοποίηση του Κυπριακού, όπως επίσης και να αναλάβει την μεταφορά πολεμικού υλικού για την οργάνωση του εθνικού αγώνα. Το 1954, επισκέπτεται τον τότε Έλληνα

²⁴ Κρανιδιώτης Γ, "Το κυπριακό πρόβλημα 1960-1974", Αθήνα 1984, σελ. 28

²⁵ Anderson P. *Οι διαιρέσεις της Κύπρου, Αθήνα, Εκδόσεις Άγρα, 2008*, σελ. 14 Για να δοθεί έμφαση στη σπουδαιότητα της Κύπρου και για άλλες χώρες ανάλογη δήλωση είχε κάνει και ο Αχμέτ Νταβούτογλου «(...) Ακόμη και αν δεν υπήρχε ούτε ένας μουσουλμάνος Τούρκος στην Κύπρο, η Τουρκία είναι υποχρεωμένη να διατηρεί ένα Κυπριακό ζήτημα. Καμία χώρα δεν μπορεί να μείνει αδιάφορη σε ένα τέτοιο νησί, που βρίσκεται μέσα στην καρδιά του ίδιου του Ζωτικού της Χώρας. (...)» *Davutoglu Ahmet. Το Στρατηγικό Βάθος. Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας. Αθήνα. Ποιότητα, 2010* σελ.279.

²⁶ Για να κατανοηθεί σε μεγαλύτερο βάθος η ζωτικότητα της Κύπρου για την Αγγλία πρέπει να γίνει σύνδεση με την διεθνή σκηνή, και τα γεγονότα που έλαβαν μέρος στην Αίγυπτο κατά την διάρκεια της δεύτερης φάσης του Ψυχρού πολέμου. Η κατηγορηματική στάση της Αγγλίας να δεχτεί την αυτοδιάθεση στο νησί, συμπίπτει χρονικά με την έξαρση του αραβικού εθνικισμού και την στροφή πολλών αραβικών χωρών στην Ε. Σ. Σ. Δ. Τα προβλήματα για την Μ. Βρετανία στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, είχαν ήδη ξεκινήσει όταν η Συρία και ο Λίβανος «έληξαν» την εντολή προστασίας της Γαλλίας, και ακολούθησε η Ιορδανία το 1951 και η Λιβύη. Παρόλα αυτά η αποδέσμευση αυτών των χωρών δεν αποδυνάμωσε εντελώς την βρετανική επιρροή στην περιοχή. Η εμμονή της Αγγλίας οφειλόταν στο γεγονός, ότι το Λονδίνο θεωρούσε πως η ενδεχόμενη απώλεια των πρωτείων της στην περιοχή θα την υποβάθμιζε σε χώρα δεύτερης δύναμης. Οι ανησυχίες των Βρετανών θα πραγματοποιηθούν κατά την τετραετία 1954 – 1958, όταν ο αντιδυτικός Νάσσερ θα συγκρουστεί με την Αγγλία για την αποχώρησή της από την βάση που διατηρούσε στο Σουέζ. Ταυτόχρονα, ο Νάσσερ θα ξεκινήσει την ανάπτυξη διπλωματικών δεσμών με την Ρωσία, γεγονός που θα «ταρακουνήσει» ιδιαίτερα το γόητρο της Αγγλίας και θα την οδηγήσει σε απερισκεπτες ενέργειες. Το 1954, αποτέλεσε έτος ορόσημο τόσο για το μεσανατολικό όσο και για το κυπριακό ζήτημα. Ο υπουργός εξωτερικών Ήντεν αποφασίζει να συνάψει συμφωνία αποχώρησης από το Σουέζ μέχρι το 1956, κάτι που για την βρετανική αντιπολίτευση αποτέλεσε συνώνυμο με την φράση «ξεπούλημα της βρετανικής αυτοκρατορίας». Η ανασκόπηση των παραπάνω γεγονότων αποτέλεσε στην ουσία και τον πυρήνα της διαμόρφωσης της Αγγλικής εξωτερικής πολιτικής της περιόδου απέναντι στην Κύπρο, η οποία υπήρξε το μοναδικό προπύργιο της Αγγλίας στην Αν. Μεσόγειο. Κάπου εδώ, αποκρυσταλλώνεται και η προσπάθεια να αναλυθεί αφενός, ο λόγος που δημιουργήθηκε η διπλική συμμαχία ανάμεσα σε Τουρκία και Βρετανία, και αφετέρου η ξαφνική ανάμειξη των Τούρκων στις διεκδικήσεις της Μεγαλονήσου. Μετά το ναυάγιο της Βρετανικής προσπάθειας να στρέψει τις αραβικές χώρες στον δυτικό έλεγχο, αναγκάστηκε να αναζητήσει έναν ανάλογο σύμμαχο και αυτός δεν ήταν άλλος από την ισχυρή Τουρκία μέσα από την σύναψη του συμφώνου της Βαγδάτης. Η κρίση κορυφώνεται έπειτα από την αιφνιδιαστική κίνηση του Νάσσερ να διεθνοποιήσει την διώρυγα του Σουέζ (1956). Οι εξελίξεις διαδέχονται η μία την άλλη, με την οργάνωση ισραηλινής επίθεσης στην Αίγυπτο, και την απειλή της αγγλικής κυβέρνησης με επέμβαση στην Αίγυπτο σύμφωνα με την ενεργοποίηση του συμφώνου που υπογράφηκε στο Κάιρο το 1954. Η Αμερικανική πλευρά, παρατηρώντας τα γεγονότα να ξεφεύγουν από τον έλεγχο, απειλεί με οικονομικές κυρώσεις την Αγγλία και την Γαλλία, και χαρακτηρίζει το εγχείρημα της Αγγλίας ως «πασίδηλο στρατήγημα».

²⁷ Στις 28 Ιουνίου 1950 πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β' και στις 16 Οκτωβρίου 1950 εξελέγη στη θέση του ο Μακάριος Γ' (κατά κόσμον, Μιχαήλ Μούσκος).

πρωθυπουργό Παπάγο, ο οποίος αρνείται να διεθνοποιήσει το Κυπριακό ζήτημα, καθώς επιθυμούσε η Ελλάδα να κρατήσει χαμηλούς τόνους σε διεθνή ζητήματα ως νέο μέλος του ΝΑΤΟ. Ο Μακάριος αποφασίζει να λειτουργήσει με προσωπική βούληση σε διεθνές, πολιτικό και στρατηγικό πλαίσιο, διεθνοποιώντας το κυπριακό ζήτημα στον ΟΗΕ για πρώτη φορά τον Αύγουστο του 1954, ιδρύοντας την εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση της ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) με αρχηγό τον απόστρατο συνταγματάρχη του Ελληνικού στρατού Γεώργιο Γρίβα-Διγενή, γνωστό για τον αγώνα του εναντίον των κομμουνιστών ως αρχηγός της οργάνωσης Χ, και αποστέλλοντας πολεμοφόδια από Αθήνα με την άτυπη συναίνεση του Παπάγου. Όσον αφορά στην εξωτερική πολιτική που ακολούθησε ο Μακάριος, σκιαγραφείται από την σύναψη φιλικών δεσμών με αραβικές χώρες καθώς και αυτές ακολουθούσαν την ίδια στρατηγική αντιαποικιακού χαρακτήρα.

26. Η προσφυγή στον ΟΗΕ για αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού, μέσω της οποίας θα γινόταν η ένωση, δεν εξετάσθηκε. Οπότε την 1^η Απριλίου 1955, αρχίζει στην Κύπρο η αιματηρή αντιαποικιακή εξέγερση, στο όνομα της ένωσης και με την υποστήριξη της Ελλάδας.²⁸ Η εξέγερση, η οποία πήρε την μορφή ανταρτοπολέμου και κράτησε μέχρι το 1959, είχε επικεφαλής την Ορθόδοξη εκκλησία, υπό την ηγεσία του αρχιεπισκόπου Μακαρίου και την μυστική οργάνωση ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών), υπό την ηγεσία του ιδρυτή της, πρώην Συνταγματάρχη του Ελληνικού στρατού, Γεώργιου Γρίβα Διγενή.²⁹ Με την σαφή παρέμβαση των Βρετανών, η Άγκυρα άρχισε να διεκδικεί ενεργό ρόλο στα τεκταινόμενα της Κύπρου. Ταυτόχρονα οι Τουρκοκύπριοι έγιναν ακόμα πιο επιθετικοί, εξέλιξη που αντανάκλαται και στη νέα ονομασία «Η Κύπρος είναι Τουρκική», την οποία υιοθέτησε η εθνικιστική παράταξη. Αρχικά οι Τουρκοκύπριοι απαίτησαν την επιστροφή της Κύπρου στην Τουρκία, σε περίπτωση που θα δινόταν τέλος στην Βρετανική κατοχή, όμως το δίδυμο Κουτσούκ - Ντενκτάς αποφάσισε να υιοθετήσει την αρχή της διχοτόμησης, αν και η ιδέα αυτή ήταν αρχικά Βρετανική.³⁰

27. Τον Σεπτέμβριο του 1955, η Βρετανική κυβέρνηση συγκάλυψε στο Λονδίνο³¹ τριμερή διάσκεψη, με την συμμετοχή της Ελλάδας, της Τουρκίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, για να εξετάσει Πολιτικά και Αμυντικά ζητήματα που επηρεάζουν την Ανατολική

²⁸ Η Βρετανία απέστειλε στην Κύπρο τουλάχιστον 30.000 άνδρες για να πολεμήσουν τους αντάρτες και να διατηρήσουν την τάξη. Στην περίοδο 1955-1959, περίπου 600 άτομα σκοτώθηκαν και 1.400 τραυματίστηκαν στις εχθροπραξίες, στις οποίες αρκετές φορές εφαρμόστηκαν ακραίες τακτικές. Ενδεικτικά αναφέρονται ενέργειες του αρχηγού του γενικού επιτελείου Harding, ο οποίος στις 9 Μαρτίου 1956 εξορίζει τον Μακάριο στις Σεύχελλες, απαγορεύει οποιαδήποτε διαδήλωση, αναστέλλει την λειτουργία των σχολείων και απαγορεύει μέλη της οργάνωσης ΕΟΚΑ.

²⁹ Χαντζηβασιλείου, "Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή", Αθήνα 1998 σελ 73.

³⁰ Γεροζήσης, Τριαντάφυλλος Α. Το σώμα των αξιωματικών και η θέση του στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία 1821-1975 / Τριαντάφυλλος Αθ. Γεροζήσης. - Αθήνα : Δωδώνη, 1996. Σελ 957

³¹ Συλλογικό έργο, επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας, 2006:248. Anderson, 2008:18

Μεσόγειο, περιλαμβανομένης και της Κύπρου.³² Ο Βρετανός Υπουργός εξωτερικών Μακμίλλαν πρότεινε την παραχώρηση συντάγματος, που θα οδηγούσε στην αυτοδιοίκηση. Αντίθετα, η Τουρκική αντιπροσωπία πρότεινε την διχοτόμηση του νησιού, η οποία όπως προαναφέρθηκε ήταν Βρετανική ιδέα, όμως μέσω του διχασμού των κοινοτήτων, εξυπηρετούσε πολύ καλά τα ευρύτερα συμφέροντα της Ατλαντικής συμμαχίας. Έτσι ο σκοπός για τον οποίο η βρετανική κυβέρνηση συγκάλεσε την διάσκεψη, είχε επιτευχθεί. Η Τουρκία η οποία μέχρι εκείνη την στιγμή ήταν ανίσχυρη να ελέγξει τις εξελίξεις στο Κυπριακό – νομικά και πολιτικά τουλάχιστον – λόγω της συνθήκης της Λωζάννης, βγαίνει στο προσκήνιο οριστικά, σαν άμεση ενδιαφερόμενη, με βασικό αίτημα την προσάρτηση του νησιού ή την διχοτόμηση.³³

28. Με αυτές τις συντονισμένες ενέργειες της Βρετανικής και Τουρκικής πολιτικής, το Κυπριακό από το 1955 και μετά, παλινδρομεί ανάμεσα στα τρία καθοριστικά πλαίσια που έχουν προαναφερθεί, δηλαδή την Ένωση που ήταν Ελληνικό αίτημα, τη διχοτόμηση που ήταν Τουρκικό αίτημα και την αυτοδιοίκηση που φάνταζε και ήταν η Βρετανική προσφορά.³⁴ Σύμφωνα με την Άγκυρα, η τουρκική αξίωση στηριζόταν στην αρχή της πολιτικής ισότητας των δύο κοινοτήτων, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους και υποστήριζε ότι οι δύο κοινότητες είχαν επί ίσοις όροις, το δικαίωμα της χωριστής αυτοδιάθεσης, που αναπόφευκτα θα οδηγούσε στη διχοτόμηση. Παρά τα σοβαρά και ουσιαστικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η Τουρκική στρατηγική, διότι η Τουρκία δεν είχε φυσική επαφή με τους ομοεθνείς της στη νήσο, καθώς επίσης η μουσουλμανική μειονότητα³⁵ στο νησί, ήταν αριθμητικά πολύ περιορισμένη σε σχέση με την Ελληνοκυπριακή πλειοψηφία, η Άγκυρα έμελλε να προωθήσει τις διεκδικήσεις της με μεγάλο σθένος και μεθοδικότητα, υποβοηθούμενη κυρίως από την Βρετανική διπλωματία.

29. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά, με την υποκίνηση της Τουρκίας, δεν άργησε πάντως να δραστηριοποιηθεί στον τομέα της ένοπλης αναμέτρησης. Οργάνωσε

³² Η διάσκεψη κατέληξε στις οργανωμένες βιαιοπραγίες των Τούρκων ενάντια στους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης. Με μία προβοκατόρικη ενέργεια, τοποθετήθηκε εκρηκτικός μηχανισμός στην οικία του Κ. Ατατούρκ στην Θεσσαλονίκη (1955), με σκοπό την δημιουργία διπλωματικών επεισοδίων ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία. Πράγματι, αμέσως ξεσπούν επεισόδια στους ελληνικούς συνοικισμούς της Σμύρνης και της Κωνσταντινούπολης όπως επίσης και στην Κύπρο. Η Τουρκική πλευρά αναλαμβάνει αμέσως επιθετική δράση, πυροδοτώντας και αυτή με την σειρά της εκρηκτικό μηχανισμό στο κυπριακό τουρκικό προξενείο, ώστε να επιτύχουν την απώθηση του ελληνοκυπριακού πληθυσμού για τη δημιουργία αμιγώς τουρκικών θυλάκων στην περιοχή.

³³ Ριζάς, 2000:16. Οι απαιτήσεις της Τουρκίας ανέρχονταν στο 38% της έκτασης της Κύπρου.

³⁴ Χριστοδούλου, Χριστόδουλος Κ. Τα οικονομικά της ομοσπονδίας, του Σχεδίου Ανάν και του κυοφορούμενου νέου σχεδίου λύσης, Λευκωσία: Εκδόσεις Επιφανίου, 2009. Σελ 8-9

³⁵ Η παρουσία του Τουρκικού στοιχείου στην Κύπρο, χρονολογείται από την εποχή της κατάληψης της νήσου από τους Οθωμανούς το 1571. Μέχρι τότε η Κύπρος είχε σχεδόν αποκλειστικά Ελληνικό και ορθόδοξο πληθυσμό, που τελούσε υπό ενετική κατοχή. Το μουσουλμανικό στοιχείο στην Κύπρο παρέμεινε πληθυσμιακά περιορισμένο, γεγονός που τεκμηριώνεται και από την πρώτη απογραφή, το 1881, που διενεργήθηκε μετά την εγκατάσταση των Βρετανικών αρχών στη νήσο. Σύμφωνα με την απογραφή αυτή, τρία χρόνια μετά τον τερματισμό της Οθωμανικής διοίκησης, οι μουσουλμάνοι της Κύπρου αριθμούσαν μόνο 42.638 άτομα, με το Ελληνοορθόδοξο στοιχείο να ανέρχεται στους 137.600 κατοίκους. Το Τουρκικό λοιπόν στοιχείο αποτελούσε τότε λίγο περισσότερο από το 24% του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου. Όπως φαίνεται από τα επίσημα Βρετανικά πληθυσμιακά στοιχεία, κατά την διάρκεια της Αγγλοκρατίας (1878-1960), αριθμητικά τουλάχιστον, οι Τουρκοκύπριοι αποτελούσαν μειονότητα και όταν ιδρύθηκε η Κυπριακή δημοκρατία το 1960, οι Τούρκοι της Κύπρου αριθμούσαν 104.350 κατοίκους δηλαδή 18% του συνολικού πληθυσμού της νήσου.

παραστρατιωτικές ομάδες, όπως αρχικά τη Βολκάν και στη συνέχεια την ΤΜΤ³⁶ και τάχθηκε τόσο κατά της ΕΟΚΑ, όσο και γενικότερα κατά του ενωτικού αγώνα, ενώ παράλληλα στόχευε στην εξουδετέρωση οποιασδήποτε συνεργασίας των Τουρκοκυπρίων με τους Ελληνοκύπριους. Οι συγκρούσεις μεταξύ των ενόπλων ομάδων των δύο κοινοτήτων, προκάλεσαν βαθύ ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου. Ένας άλλος πολύ σημαντικός παράγοντας, ο οποίος επέδρασε αρνητικά στις σχέσεις αυτές, ήταν η εξ ολοκλήρου επάνδρωση των Βρετανικών επικουρικών σωμάτων ασφαλείας, με Τουρκοκύπριους αστυνομικούς, οι οποίοι έδρασαν εναντίον των αντάρτικων ομάδων της ΕΟΚΑ. Σύντομα τα επικουρικά αστυνομικά σώματα, έσπειραν τον τρόμο στην Κύπρο, ενισχύοντας το χάσμα και το μίσος ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

30. Παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι της Κύπρου δεν αγωνίστηκαν για την ανεξαρτησία του νησιού, η σκληρή και αποφασιστική στάση τους ενάντια στην ένωση με την Ελλάδα, οδήγησε στην νομική μετεξέλιξη της μουσουλμανικής μειονότητας σε κοινότητα και μάλιστα συν-ιδρυτική της Κυπριακής Δημοκρατίας. Με αυτόν τον τρόπο επετεύχθη ο πραγματικός στόχος της Τουρκικής πλευράς την περίοδο 1955-1960, ο οποίος ήταν η νομική αναβάθμιση της τουρκοκυπριακής μειονότητας, σε ισότιμο μέρος της νεόκοπης Κύπρου. Με τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου, όπως θα διαπιστωθεί σε επόμενο κεφάλαιο, εξασφάλισαν σειρά ασφαλιστικών δικλείδων που τους παρέιχε, στην πραγματικότητα, δικαιώματα συν-διοίκησης και αρνησικυρίας, έτσι ώστε να αποφευχθεί η μελλοντική ενσωμάτωση της Κύπρου στο Ελληνικό κράτος και να προετοιμασθεί κατάλληλα η διχοτόμηση.

31. Στην παραπάνω διαδικασία, που οδήγησε στον διχασμό των κοινοτήτων, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί ο ρόλος της Τουρκοκυπριακής εθνικιστικής παράταξης. Επικρατεί η αντίληψη ότι οι Τουρκοκύπριοι αποτελούσαν πάντα άβουλα όργανα της Άγκυρας, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ιστορικά στοιχεία που αποδεικνύουν, ότι οι Τουρκοκύπριοι κεμαλικοί, με την ενθάρρυνση της Μεγάλης Βρετανίας, υποκίνησαν και διαμόρφωσαν πολλές φορές την Τουρκική πολιτική στο Κυπριακό. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο νεαρός τότε Ραούφ Ντενκτάς, υπήρξε εισηγητής του Τουρκικού «Σχεδίου Ανάκτησης της Κύπρου».³⁷ Έκτοτε, στόχος του Ντενκτάς και των ομοϊδεατών του, υπήρξε η εξάλειψη των κυπριακών στοιχείων της ταυτότητας των Τουρκοκυπρίων και η ενσωμάτωσή τους

³⁶ Ιδρυτικό στέλεχος της ΤΜΤ (Turk Mukavemet Teskilari), ήταν ο Ραούφ Ντενκτάς. Πρόκειται για μια ακροδεξιά – εθνικιστική οργάνωση υποκινούμενη και στηριζόμενη από την Τουρκία, η οποία οργανώθηκε το Νοέμβριο του 1957 και ενεργοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1958, όταν ο Τούρκος υπουργός εξωτερικών Φατίν Ζορλού, άναψε το πράσινο φως της Άγκυρας. ΤΜΤ, η τρομοκρατική οργάνωση των Τούρκων,

³⁷ Το Σχέδιο Ανάκτησης της Κύπρου (Kibris Istirdat Planı), υιοθετήθηκε στη μάλλον άγνωστη, αλλά ιστορικής σημασίας για το Κυπριακό, συνάντηση του Τούρκου υπουργού εξωτερικών Φατίν Ζορλού, με τους Κουτσούκ – Ντενκτάς στην Άγκυρα στις 8 Ιανουαρίου 1958.

στη «Μητέρα Πατρίδα» Τουρκία. Από την πλευρά λοιπόν των τουρκοκυπρίων, ο Ραούφ Ντενκτάς, υπήρξε ο κύριος συντελεστής της διάλυσης της Κυπριακής δημοκρατίας και ο αρχιτέκτονας της αλυτρωτικής πολιτικής της Τουρκικής «ανάκτησης της Κύπρου». Τα παραπάνω δείχνουν, ότι η Τουρκοκυπριακή κοινότητα, κάθε άλλο παρά αμέτοχη ήταν, σε ότι αφορά τις διχαστικές ενέργειες που και η ίδια ανέλαβε σε μεγάλο βαθμό.³⁸

32. Η Μεγάλη Βρετανία, λόγω του αιματηρού αντιαποικιακού αγώνα των Ελληνοκυπρίων, της διεθνοποίησης του Κυπριακού προβλήματος και των πιέσεων των ΗΠΑ για λύση, εξήγγειλε στις 19 Ιουνίου 1958, το σχέδιο «Συνεταιρισμός στην Κύπρο», γνωστό ως σχέδιο Μακμίλλαν. Στη συνέχεια προχώρησαν στη διάσκεψη της Ζυρίχης – Λονδίνου που διεξήχθη το 1959. Κάτω από τις πιέσεις του διεθνούς περιβάλλοντος κρίθηκε αναγκαία η αποδοχή της λύσης της ανεξαρτησίας και η υπογραφή των συμφωνιών Ζυρίχης – Λονδίνου. Παρά τις αδυναμίες τους, οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου (1959), έθεταν το πλαίσιο για τη λύση του Κυπριακού και την ίδρυση ενιαίου ανεξάρτητου κράτους με δικοινοτικό χαρακτήρα. Όπως γρήγορα απεδείχθη, όμως, εξέλιπταν οι πολιτικές και κοινωνικές προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν στα πρώτα κρίσιμα χρόνια την ομαλή εφαρμογή των συμφωνιών, ώστε να ευοδωθεί μακροπρόθεσμα η μετάβαση από τη «συνύπαρξη» στη «συμβίωση» της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας.³⁹ Με της συμφωνίες αυτές επέστρεψαν επίσημα και νόμιμα οι Τούρκοι στρατιώτες στην Κύπρο, για πρώτη φορά από το 1878, ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίστηκαν στην Τουρκία επεμβατικά δικαιώματα για προστασία των Τουρκοκυπρίων και των Τουρκικών συμφερόντων στη Νήσο.⁴⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»: Από την Ανεξαρτησία ως την Τουρκική Εισβολή. 1960 – 1974.

33. Η ίδρυση του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους το 1960 σφράγισε μία ταραχώδη δεκαετία για την κυπριακή και την ελληνική πολιτική. Μαζί με την εφαρμογή του Συντάγματος της κυπριακής δημοκρατίας, στις 16 Αυγούστου 1960,⁴¹ άρχισαν να ισχύουν και άλλα τρία διατάγματα της συνθήκης: Πρώτον η συνθήκη εγκαθίδρυσης ανάμεσα στην Βρετανία, Τουρκία, Ελλάδα και στην Κύπρο, όπου προέβλεπε την ίδρυση δύο στρατιωτικών βάσεων της Αγγλίας, στη Δεκέλεια και την Επισκοπή, καθώς επίσης και την

³⁸ Για όλες τις λεπτομέρειες της περιόδου του αγώνα της ΕΟΚΑ, βλέπετε: Χριστόδουλος Κ. Γιαλουρίδης, Σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας από την Λωζάνη έως σήμερα, Πανεπιστημιακές σημειώσεις Παντείου, Αθήνα, 2000.

³⁹ Συλλογικό Κωνσταντίνου Ε. Μπότσιου Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 - 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο σελ. 247

⁴⁰ Χατζηβασιλείου: 1998 :151 – 156, Ριζάς, 2000:17, Συλλογικό έργο, επιμέλεια Λάμπρος Τσακτσίρας, 2006:265, Clogg, 2003:182, Λεωνίδας Παπαδόπουλος. Το κυπριακό ζήτημα : Κείμενα 1959-1974, Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 1999. Σελ 11

⁴¹ Χατζηβασιλείου: 1998 : 169

παροχή άλλων στρατιωτικών διευκολύνσεων. Δεύτερον η τριμερής συνθήκη συμμαχίας προέβλεπε τη σύμπραξη για την απώθηση οποιασδήποτε επίθεσης που απειλούσε την ανεξαρτησία της Κύπρου. Αυτός ήταν ο λόγος που η Ελλάδα και η Τουρκία εγκατέστησαν στρατιωτικές βάσεις. Τρίτον η συνθήκη Εγγύησης ανάμεσα στην Κυπριακή Δημοκρατία, την Ελλάδα, την Τουρκία, και την Αγγλία. Το 1^ο άρθρο προέβλεπε την διατήρηση της ανεξαρτησίας, εδαφικής ακεραιότητας και ασφάλειας, όπως επίσης και την τήρηση του Συντάγματος, χωρίς ενέργειες που να κλίνουν ούτε προς διχοτομικές ούτε προς ενωτικές τάσεις. Το άρθρο υπ' αριθμόν 4, στο οποίο θα βασιστούν αργότερα οι Τούρκοι, προέβλεπε πως σε περίπτωση μη τηρήσεως των παραπάνω δεσμεύσεων, θα είχαν δικαίωμα οι «προστάτιδες δυνάμεις» να επέμβουν είτε συλλογικά είτε μονομερώς ώστε να επιβληθεί η αποκατάσταση της Συνταγματικής τάξης.⁴²

34. Οι παραπάνω συνθήκες προσαρτήθηκαν στο σώμα του Κυπριακού συντάγματος ως θεμελιώδες άρθρο. Το νέο σύνταγμα δυστυχώς απεδείχθη διχαστικό⁴³ στις περισσότερες από τις διατάξεις του, οι οποίες ήταν περίπλοκες και ανεφάρμοστες τις περισσότερες φορές στην πράξη. Αντί να δημιουργήσει αίσθημα συνεργασίας σε όλο τον πληθυσμό της Κύπρου, διευκόλυνε την επικράτηση ενός κλίματος δυσπιστίας. Παρόλο που οι δύο κοινότητες συμβίωναν ειρηνικά επί αιώνες, υπήρχε ένα τεράστιο πολιτικό, πολιτισμικό, κοινωνικό χάσμα που να επιτρέπει μία τέτοιου είδους συνεργασία.

35. Η Ελλάδα δεν επιθυμούσε σε καμία περίπτωση την διευκόλυνση της εφαρμογής του συντάγματος εφόσον επιδίωξή της ήταν η ένωση. Η Τουρκία αντίστοιχα δεν επιθυμούσε κανενός είδους μετατροπή του συντάγματος που θα οδηγούσε στην μείωση των δικαιωμάτων του τουρκοκυπριακού πληθυσμού.⁴⁴ Επί της ουσίας ένα κράτος, το οποίο βασιζόταν στον δικαιοταξισμό και όχι στην εθνική ομοιογένεια, έπρεπε να

⁴² Τα κυριότερα στοιχεία τα οποία αντί να αμβλύνουν τις διαφορές μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, συνετέλεσαν στον διχασμό παρατίθενται παρακάτω:

α. Ο Ελληνοκύπριος Πρόεδρος και ο Τουρκοκύπριος Αντιπρόεδρος είχαν δικαίωμα αρνησιkurίας (βέτο), για αποφάσεις της βουλής ή του υπουργικού συμβουλίου που αφορούσαν θέματα εσωτερικής ασφάλειας, άμυνας, καθώς και εξωτερικής πολιτικής.

β. Η επάνδρωση του Κυπριακού στρατού και των δυνάμεων ασφαλείας κατά 40%, καθώς επίσης και το 30% της δημόσιας υπηρεσίας, έπρεπε να γίνει από μέλη της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, της οποίας η πληθυσμιακή αναλογία ήταν περίπου 18%.

γ. Από το σύνολο των 50 βουλευτών, 35 ήταν Ελληνοκύπριοι και 15 ήταν Τουρκοκύπριοι εκλεγόμενοι από της αντίστοιχες κοινότητες. Λόγω χωριστών πλειοψηφιών, 8 Τουρκοκύπριοι βουλευτές, μπορούσαν να καταψηφίσουν νόμο που ψήφιζαν οι υπόλοιποι 42.

δ. Η σύνθεση του δικαστηρίου, το οποίο έπρεπε να δικάσει οποιοδήποτε μέλος της μίας ή της άλλης κοινότητας, έπρεπε να αποτελείται από μέλη της ίδιας κοινότητας με τον κατηγορούμενο. Η σύνθεση δε του Ανωτάτου δικαστηρίου αποτελείτο από έναν Ελληνοκύπριο, έναν Τουρκοκύπριο και έναν «ουδέτερο» δικαστή, ο οποίος ήταν ο πρόεδρος και δεν μπορούσε να είναι Έλληνας, Τούρκος, Βρετανός ή Κύπριος πολίτης.

ε. Οι 5 μεγαλύτερες πόλεις του νησιού διοικούνταν από χωριστές Ελληνοκυπριακές και Τουρκοκυπριακές δημοτικές αρχές (ξεχωριστοί δήμοι).

στ. Το νέο σύνταγμα προνοούσε την ύπαρξη δύο κοινοτικών συνελεύσεων, μίας Ελληνοκυπριακής και μίας Τουρκοκυπριακής, που είχαν – μεταξύ των άλλων – και εκτελεστική εξουσία σε θέματα παιδείας και θρησκείας.

ζ. Οποιαδήποτε αλλαγή του εκλογικού νόμου ή ψήφιση νέου φορολογικού νόμου, απαιτούσε χωριστή πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μελών της Βουλής.

η. Τα θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος, που υιοθετήθηκαν από τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου, δεν μπορούσαν με οποιονδήποτε τρόπο να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν. Συλλογικό έργο, επιμέλεια Λάμπρος Τσακτίρας, 2006: 265 – 267

⁴³ Χατζηβασιλείου:1998 : 169

⁴⁴ Β. Θεοδωρόπουλος, *Οι Τούρκοι και εμείς*, Αθήνα, Εκδόσεις Φυτράκης Α.Ε, 1988, σελ. 255

είναι διατεθειμένο να συμφωνεί σε όλες τις αποφάσεις ώστε να μπορεί να συνυπάρχει, γεγονός που δεν εφαρμόστηκε ποτέ στην Κύπρο, ακόμη και μετά από την δημιουργία ενιαίου συντάγματος.⁴⁵

36. Τον Νοέμβριο του 1963 ο πρόεδρος Μακάριος υπέβαλε πρόταση 13 σημείων στον αντιπρόεδρο Κουτσούκ, για αναθεώρηση⁴⁶ μερικών άρθρων από το σύνταγμα της Ζυρίχης. Κατά τον Μακάριο *«το σύνταγμα της δημοκρατίας της Κύπρου, στην τωρινή μορφή του, δημιουργεί πολλές δυσκολίες για την ομαλή λειτουργία της κυβέρνησης του κράτους.»*⁴⁷ Η κίνηση του Αρχιεπίσκοπου θα προκαλέσει ρήξη στις σχέσεις του με τον Έλληνα πρωθυπουργό. Ο Κ. Καραμανλής αναφέρει στον Ν. Κρανιδιώτη *«να πείσει τον Μακάριο να μην φτάσει στα άκρα, καθώς το Κυπριακό αργά ή γρήγορα θα λυθεί, και η Κύπρος θα ενωθεί με την Ελλάδα. Όλα όμως, ήταν ζήτημα χειρισμού και επικαίρου ενεργείας.»*⁴⁸

37. Από την άλλη, η τουρκική πλευρά, αρνείται κατηγορηματικά τις προτάσεις, καθώς ο Τούρκος πρωθυπουργός Ινονού ξεκαθαρίζει πως η τουρκική κυβέρνηση δεν δύναται να δεχτεί οποιαδήποτε μεταβολή των συμφωνιών για την Κύπρο. Ο τουρκικός τύπος ασκεί έντονη κριτική στο αίτημα του Μακαρίου, και κυρίως η εφημερίδα του Κιουτσούκ *«Χαλκίν Σεσί»* η οποία δηλώνει με καυστικό ύφος *«αυτοί που σκάβουν τον λάκκο της τουρκικής κοινότητας, πρέπει να τον σκάψουν στα δικά τους μέτρα, για να μπορέσουν εύκολα να βγουν από αυτόν, όταν θα πέσουν οι ίδιοι μέσα στο σύντομο μέλλον»* Στις 16 Δεκεμβρίου 1963 η Τουρκία απειλεί πως σε περίπτωση μονομερούς εφαρμογής, θα επέμβει στην Κύπρο εφαρμόζοντας το άρθρο 4 της συνθήκης εγγυήσεως.

38. Τα γεγονότα εξελίσσονται με μεγάλη ταχύτητα, και έπειτα από πιέσεις της ελληνικής πλευράς ο Μακάριος μπροστά στις φήμες της τουρκικής εισβολής, τα Χριστούγεννα του 1963, αποφασίζει να δεχτεί την δημιουργία μεικτής στρατιωτικής δύναμης με την Αγγλία, την ώρα που η Τουρκία παραβίαζε τον εναέριο χώρο του νησιού.

39. Εκτός από τις αρνήσεις Ελλάδας και Τουρκίας να αποδεχτούν τις προτάσεις για τροποποίηση του Συντάγματος, ανάλογα αντέδρασε και ο αντιπρόεδρος Κουτσούκ. Απέρριψε τις προτάσεις και επέμεινε ότι η Κύπρος έπρεπε να παραμείνει δικοινοτικό κράτος ή να χωριστούν εντελώς οι δύο κοινότητες με διχοτόμηση του νησιού. Ακολούθησαν επεισόδια κατά τα οποία Τουρκοκύπριοι στρατιωτικοί, αστυνομικοί και κυβερνητικοί υπάλληλοι εγκατέλειψαν τις θέσεις τους και κατέφυγαν στην Τουρκοκυπριακή

⁴⁵ Γ. Κρανιδιώτης, *Το κυπριακό πρόβλημα*, 1984 σελ. 39

⁴⁶ Λεωνίδας Παπαδόπουλος, 1999:12 -13

⁴⁷ Κρανιδιώτης Ν. – *Ανοχύρωτη πολιτεία, τόμος Α'*, Αθήνα, 1985, Εκδόσεις Εστία, σελ.43 Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 51

⁴⁸ Κρανιδιώτης Ν, 1985: 51

συνοικία της Λευκωσίας. Ταυτόχρονα ο Τουρκοκυπριακός πληθυσμός μετακινήθηκε προς τις βόρειες περιοχές με σκοπό να καταλάβει το βόρειο τμήμα της νήσου. Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία εκμεταλλευόμενη την ραγδαία κατάσταση εγκατέστησε σε όλες τις παραπάνω περιοχές, πλήρη αυτοδιοίκηση διασπώμενη από το νόμιμο κράτος. Τότε δημιουργήθηκαν και οι λεγόμενοι «Θύλακες», όπου συγκεντρώθηκε η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων ώστε να επιτευχθεί γεωγραφικός διαχωρισμός από τον υπόλοιπο κυπριακό λαό. Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, ο Μακάριος δέχεται να παρευρεθεί στην διάσκεψη που ακολούθησε στο Λονδίνο το 1964.⁴⁹

Η Διάσκεψη του Λονδίνου 1964

40. Οι κύριοι εκπρόσωποι της Ατλαντικής συμμαχίας φοβούμενοι την δημιουργία μιας ελληνοτουρκικής σύρραξης, που θα προκαλούσε προβλήματα στην ανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, πρότειναν την πενταμερή διάσκεψη του Λονδίνου. Αυτό που επιθυμούσαν οι σύμμαχοι, μάλλον δεν ήταν η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων αλλά η εξυπηρέτηση νατοϊκών συμφερόντων, με την τοποθέτηση βάσεων του ΝΑΤΟ στην Κύπρο από την μία, και την αποφυγή διεθνοποίησης του θέματος στον ΟΗΕ. Αυτό που ανησυχούσε ιδιαίτερα τις ΗΠΑ ήταν η αναμενόμενη ανάμειξη της ΕΣΣΔ στο κυπριακό. Ήδη παρατηρούσαν με καχυποψία την συμμετοχή του Μακάριου στο κίνημα των Αδέσμευτων και την ανάπτυξη ρωσο-κυπριακών σχέσεων που ίσως οδηγούσαν την Κύπρο να μετατραπεί σε άλλη μία Κούβα της Μεσογείου. Όπως θα διαπιστώθηκε αργότερα, με την λήξη της διάσκεψης, οι πιέσεις που άσκησε το ΝΑΤΟ απέναντι στην Κύπρο, διέγειραν το ενδιαφέρον του Ν. Κρουστώφ, ο οποίος έστειλε επιστολή σε ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, Τουρκία, Ελλάδα, πως σε περίπτωση οποιασδήποτε εισβολής στην Κύπρο, η ΕΣΣΔ δεν θα μείνει άπραγη.⁵⁰ Ο Μακάριος προσπάθησε να επιτύχει μία οποιαδήποτε βελτίωση της κατάστασης, δηλώνοντας στον Ν. Κρανιδιώτη «*το χειρότερο που θα μπορούσε να συμβεί, είναι να μείνουν τα πράγματα στην ίδια θέση που είναι σήμερα.*»⁵¹

41. Από την αρχή διαφαινόταν το ναυάγιο της διάσκεψης, αφού οι προτάσεις της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής συμμετοχής δεν είχαν ούτε έναν κοινό παρονομαστή. Οι Τουρκοκύπριοι ζητούσαν την άτυπη διχοτόμηση του νησιού με τη μεταφορά του τουρκοκυπριακού πληθυσμού σε περιοχές με αυτόνομη τουρκική διοίκηση, ενώ δεν επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση την κατάργηση των συμφωνιών Συμμαχίας και

⁴⁹ Λεωνίδας Παπαδόπουλος, 1999:15. , (παράρτημα Β, πίνακας 2)

⁵⁰ Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 57

⁵¹ Ν. Κρανιδιώτης, 1985: 103

Εγγύησης (1960). Αντιθέτως, οι Ελληνοκύπριοι απαιτούσαν την κατάργηση των παραπάνω συμφωνιών και την άμεση αναθεώρηση του συντάγματος. Η πρότασή της Αγγλίας για εγκατάσταση Νατοϊκών κέντρων, απορρίφθηκε αμέσως από την ελληνοκυπριακή πλευρά. Ως αντιπρόταση ορίστηκε η παρουσία ειρηνευτικής δύναμης από χώρες της Ατλαντικής συμμαχίας χωρίς την συμμετοχή της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η αμερικανική πλευρά αποφασίζει να αποστείλει τον υφυπουργό εξωτερικών Μπώλ, ο οποίος σε συνεργασία με τον Σαντς, προτείνουν την παρουσία ειρηνευτικής δύναμης προερχόμενη από το ΝΑΤΟ, αλλά υπό την διοίκηση της Βρετανίας.⁵² Ο Μακάριος χαρακτηρίζει την πρόταση άκρως απαράδεκτη τονίζοντας πως *«δεν νοείται να υπάρχει ειρηνευτική δύναμη στην Κύπρο, η οποία να ελέγχεται πολιτικά από το Λονδίνο και όχι από την ίδια την κυβέρνηση της Κύπρου, καθώς με βάση την αυτοδιάθεση των λαών του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών οι δυνάμεις αυτές πρέπει να υπάγονται στην αιγίδα του Συμβουλίου Ασφαλείας το οποίο είναι όργανο εκτελεστικής εξουσίας του ΟΗΕ»*. Η παραπάνω δήλωση του Μακάριου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μέσο εκβιασμού απέναντι στις απαιτήσεις Αγγλίας και Αμερικής, καθώς λίγο παρακάτω επισημαίνει, πως σύμφωνα με το άρθρο 37 του χάρτη, εάν οι διαπραγματεύσεις δεν αποφέρουν καρπούς τότε η αμέσως επόμενη λύση είναι η προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας.⁵³

42. Όλες αυτές οι εξελίξεις για την Κύπρο ξύπνησαν το διεθνές ενδιαφέρον. Ο ΟΗΕ αποφάσισε με ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας στις 4 Μαρτίου 1964 (μετά από προσφυγή της Κύπρου και της Μεγάλης Βρετανίας), να ορίσει μεσολαβητή στο πρόβλημα και να σταλεί στο νησί ειρηνευτική δύναμη η οποία θα έμενε εκεί για τρεις μήνες (τελικά η δύναμη αυτή βρίσκεται στην Κύπρο μέχρι σήμερα).⁵⁴ Το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ⁵⁵ υπογράμμιζε την ανάγκη διατήρησης της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώ καλούσε όλες τις χώρες να μην επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Κύπρου. Η απόφαση αυτή ενίσχυε ουσιαστικά την Κυπριακή Δημοκρατία και τη νόμιμη κυβέρνησή της και καταδίκασε τις τουρκικές προσπάθειες για επέμβαση στην Κύπρο. Η μεσολάβηση του ΟΗΕ όμως δεν απέδωσε καρπούς εξαιτίας των τουρκικών επιδιώξεων για γεωγραφικό διαχωρισμό της Κύπρου.

⁵² Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 67-69

⁵³ Ν. Κρανιδιώτης, 1985:116

⁵⁴ Αποστολή της UNFICYP για τη Διατήρηση της Ειρήνης στο Νησί

⁵⁵ Λεωνίδα Παπαδόπουλος, 1999:17

Το Σχέδιο Άτσεσον. Η Χαμένη Ευκαιρία ή το Πρώτο Σχέδιο Διχοτόμησης της Κύπρου;

43. Οι Η.Π.Α. τον Ιούλιο του 1964 αποστέλλουν τον πρώην υπουργό εξωτερικών Dean Acheson, ο οποίος θεωρείται ο επικεφαλής για την εκπόνηση και εφαρμογή ενός διμερούς σχεδίου, που ενδεχόμενα να οδηγούσε το κυπριακό ζήτημα σε νέο επίπεδο. Ο Acheson είχε φτάσει προετοιμασμένος στην Γενεύη καθώς γνώριζε τις τεταμένες ελληνοτουρκικές σχέσεις και τις σαφώς αντίθετες επιδιώξεις της εκάστοτε πλευράς. Το σχέδιο του Acheson είχε δημιουργηθεί με βάση δύο διχοτομικά σχέδια, τα οποία είχε διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο ώστε το καθένα από αυτά να είναι όσο γίνεται πιο κοντά στις επιδιώξεις της κάθε πλευράς με την επιδίωξη ότι εφόσον συμφωνήσουν στην εφαρμογή του ενός, μέσω της διπλωματικής οδού θα οδηγηθεί σε περαιτέρω υπογραφή του σχεδίου.⁵⁶

44. Το σχέδιο ακολούθησε ως βάση την ένωση της Ελλάδας και της Κύπρου με εδαφικά ανταλλάγματα, που επρόκειτο να παραχωρήσει η Ελλάδα ώστε να ολοκληρώσει την ένωση. Το πρώτο σχέδιο προέβλεπε την παραχώρηση της περιοχής της Καρπασίας στην Τουρκία ως στρατιωτική, ναυτική και αεροπορική βάση όπως επίσης και κάποιες άλλες διάσπαρτες αυτοδιοικούμενες περιοχές της Κύπρου, οι οποίες θα λειτουργούσαν ως τουρκοκυπριακά καντόνια. Η δεύτερη εκδοχή του σχεδίου προέβλεπε μία σαφώς πιο αποδεχόμενη έκβαση για την ελληνική πλευρά καθώς αναφερόταν σε απλή εκμίσθωση της περιοχής της Καρπασίας στην Τουρκία διάρκειας 50 χρόνων και την παραχώρηση της Ν. Μεγίστης.⁵⁷

45. Η πρώτη εκδοχή έγινε αποδεκτή από την τουρκική πλευρά, ενώ για τον Έλληνα πρωθυπουργό ήταν μία δελεαστική επιλογή, η οποία ισοδυναμούσε σύμφωνα με τα λόγια του: *«Μας προσφέρουν μια πολυκατοικία έναντι αντιπαροχής ενός διαμερίσματος»*. Ωστόσο, για τον κύπριο Αρχιεπίσκοπο το σχέδιο του Αμερικανού υπουργού εξωτερικών αποτελούσε διχοτομικό σχέδιο που ήταν αντίθετο με το αίτημα του ελληνοκυπριακού λαού, και παρά τον αποκλεισμό του από την διάσκεψη φρόντισε να ασκήσει τις κατάλληλες πιέσεις στον Παπανδρέου για να αρνηθεί εξ ολοκλήρου το σχέδιο. Το δεύτερο σχέδιο απορρίφθηκε και από τις δυο πλευρές καθώς η ελληνική κυβέρνηση δε συζητούσε το ενδεχόμενο παραχώρησης ενός ελληνικού νησιού και η Τουρκία θεωρούσε «δυσανάλογη» την μοιρασιά. Για πολλούς, το σχέδιο Άτσεσον αποτέλεσε μία

⁵⁶ Λεωνίδας Παπαδόπουλος, 1999:18, Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 134-140

⁵⁷ Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 138

ανεπανάληπτα χαμένη ευκαιρία να ενωθεί επιτέλους η Κύπρος με την Ελλάδα και για πολλούς άλλους αποτέλεσε τον πρόδρομο της διχοτόμησης έτσι όπως προέκυψε 10 χρόνια αργότερα.

Τα Γεγονότα Κοφινάς Αγ. Θεοδώρων 1967.

46. Όπως είδαμε προηγούμενα, ο Ελληνοτουρκικός διάλογος στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ για εξεύρεση λύσης, έπεσε στο κενό λόγω των αντίθετων απόψεων των δύο πλευρών. Στην Ελλάδα η πολιτική κρίση είχε ήδη ξεσπάσει από το 1965, όπου μετά την παραίτηση Παπανδρέου η μία μειοψηφική κυβέρνηση διαδέχεται την άλλη φτάνοντας στο 1967 όπου καταλαμβάνεται η εξουσία πλέον από την στρατιωτική δικτατορία. Ο χειρισμός των συνταγματαρχών, οδηγεί τις ελληνοτουρκικές συνεννοήσεις σε άλλο ρεύμα, προκαλώντας για ακόμη μια φορά ελληνοτουρκική κρίση. Ακολουθήθηκε μία εντελώς αινιγματική διπλωματία, η οποία αφενός επιδίωκε την ένωση με την Κύπρο, αφετέρου προσπαθούσε να επιτύχει αυτή την επιδίωξη άλλες φορές πραξικοπηματικά και άλλες φορές διαμέσου της διπλωματικής οδού. Τέτοιου είδους ενέργειες είχαν ως απότοκο τη μείωση του κύρους της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ. Η Τουρκία συνειδητοποιούσε την αδυναμία της Ελλάδας και τι θα μπορούσε να παραχωρήσει στο όνομα της ένωσης.⁵⁸ Η ρήξη προήλθε μετά τη διάσκεψη στον Έβρο το 1967. Η ελληνική αποστολή σαφώς απροετοίμαστη με εκπρόσωπο τον Κ. Κόλλια προτείνει την αναθεώρηση ενός σχεδίου, το οποίο είχε συζητηθεί και παλιότερα χωρίς ωστόσο να αποφέρει καρπούς. Το σχέδιο προέβλεπε την Ένωση της Κύπρου με εγγυήσεις ασφαλείας από την ελληνική πλευρά για την τουρκική μειονότητα στο νησί και την παραχώρηση σημαντικής εδαφικής κτήσης στην Δυτική Θράκη.

47. Ο Ντεμιρέλ, παρατηρώντας την αδύναμη θέση της Ελλάδας αρνείται την πρόταση, ενώ ως αντιπρόταση κινήθηκε στα πλαίσια αξιώσεων που είχαν γίνει την περίοδο Άτσεσον.⁵⁹ Το ναυάγιο της διάσκεψης σηματοδότησε και το τέλος της 2^{ης} περιόδου των ελληνοτουρκικών συνεννοήσεων. Η Τουρκία αντιμετωπίζει την αδυναμία της ελληνικής κυβέρνησης ως μία ευκαιρία να πετύχει να ελέγξει στρατιωτικά το νησί και να μειώσει την εξουσία της κυπριακής κυβέρνησης, όπως αυτή είχε αναγνωριστεί μετά το ψήφισμα του συμβουλίου ασφαλείας της 4^{ης} Μαρτίου 1964.⁶⁰ Αμέσως μετά την λήξη της διάσκεψης ξεσπούν αιματηρά γεγονότα στα χωριά Κοφίνου και Αγ. Θεοδώρων, που

⁵⁸ Β. Θεοδωρόπουλος, *Οι Τούρκοι και εμείς*, Αθήνα, Εκδόσεις Φυτράκης Α.Ε., 1988 σελ. 258

⁵⁹ Γ. Κρανιδιώτης, 1984: 167

⁶⁰ Λεωνίδας Παπαδόπουλος, 1999:17

προκαλούν ανεπανόρθωτη πολιτική κρίση ανάμεσα στις δύο χώρες. Μάλιστα, για πολλούς αναλυτές τα γεγονότα αποτέλεσαν και την αφορμή της τουρκικής εισβολής το 1974.

48. Ο Γρίβας οργανώνει επιθέσεις, με στόχο τον τουρκοκυπριακό θύλακα που βρισκόταν στην περιοχή Κοφίνου, η οποία αποτελούσε σημαντικό στρατηγικό πέρασμα για την Κύπρο, καθώς βρισκόταν στο σταυροδρόμι των αυτοκινητοδρόμων που ένωναν την Λευκωσία με την Λεμεσό και την Λάρνακα με την Λεμεσό. Παρά τις εντολές του Μακάριου για επέμβαση αστυνομικού χαρακτήρα, η επιχείρηση «Γρόνθος» του Γρίβα κάθε άλλο παρά αστυνομική ήταν, καθώς επίταξε τεθωρακισμένα, άρματα μάχης και το πυροβολικό καταλαμβάνοντας το μικτό χωριό Αγ. Θεοδώρων και έπειτα το αμιγώς τουρκοκυπριακό Κοφίνου.

49. Η επέμβαση λειτούργησε καταλυτικά για την ελληνοκυπριακή πλευρά. Η Τουρκία, απειλεί με εισβολή στην Κύπρο, και με ενδεχόμενη κήρυξη πολέμου κατά της Ελλάδας, ενώ το σπουδαιότερο πλήγμα σημειώθηκε μετά την παρέμβαση Αμερικής, Καναδά και Βρετανίας. Η κρίση λήγει μετά την άφιξη του Αμερικανού απεσταλμένου Cyrus Vance και την απαίτηση ανάκλησης όλων των στρατευμάτων της εθνικής φρουράς που είχε εγκατασταθεί στη Μεγαλόνησο κατά την πρωθυπουργία Παπανδρέου 1963-1964.⁶¹

50. Το νησί έμεινε απροστάτευτο σε μία ενδεχόμενη τουρκική εισβολή, έτσι όπως αποδείχθηκε το 1974. Παράλληλα η Τουρκία σημείωνε ένα θρίαμβο έναντι των ελληνοκυπρίων καθώς κατάφερε να εκπληρώσει με επιτυχία τις επιδιώξεις της στο κυπριακό ζήτημα. Αφενός με την ανάκληση των στρατευμάτων της εθνικής φρουράς και αφετέρου με την ίδρυση της προσωρινής τουρκοκυπριακής διοίκησης. Με αυτή τη διοίκηση η τουρκοκυπριακή μειονότητα μετατρέπεται, όχι απλά σε μειονότητα της Κύπρου αλλά ως μία οργανωμένη πολιτική οντότητα. Συνεπώς υποβαθμιζόταν η λειτουργία της κυπριακής κυβέρνησης έτσι όπως είχε αναγνωριστεί πριν λίγα χρόνια από το συμβούλιο ασφαλείας.⁶²

51. Το 1968 ξεκίνησε άλλη μια προσπάθεια μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για να βρεθεί λύση, στις λεγόμενες «Διακοινοτικές Συνομιλίες» (συνομιλητές ήταν ο τότε πρόεδρος της Βουλής Γλαύκος Κληρίδης και ο Ραούφ Ντενκτάς ως αντιπρόσωπος των Τουρκοκυπρίων). Η αδιαλλαξία όμως της τουρκικής πλευράς, η αντιφατική πολιτική της χούντας των Αθηνών σε συνάρτηση με τη στάση των Δυτικών και

⁶¹ Βούλγαρης Γ., Νικολακόπουλος Η., Ρίζας Σ., Σακελλαρόπουλος Τ., Στεφανίδης Ι. – *Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950 -2004*, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ. 98, Πάνος Μπαϊλής. Κυπρος 40 χρόνια μετά την εισβολή. Το απόρρητο πολεμικό ημερολόγιο της ΕΛΔΥΚ: Ελληνικές Εκδόσεις ΑΕ, 2014, σελ 60

⁶² Γ. Κρασιδίωτης, 1984:174

Νατοϊκών δυνάμεων, που κάθε άλλο παρά υποστήριξαν την επιβίωση του ανεξάρτητου Κυπριακού κράτους, κατέστησαν αδύνατη την εξεύρεση λύσης. Οι άστοχες ενέργειες της Ελληνικής διπλωματίας της περιόδου καθώς και το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου,⁶³ έδωσαν το πρόσχημα στην Τουρκία για τα δραματικά γεγονότα τα οποία ακολούθησαν, τόσο για τον Ελληνισμό, όσο και για την ολοκλήρωση του Εθνοτικού διχασμού στην Κύπρο. Η αποτυχία των όπλων και της πολιτικής στο Κυπριακό συνοψίστηκε στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974. Τότε κορυφώθηκε, επίσης, η οργανική αλληλεξάρτηση Κυπριακού - πολιτικής: η δικτατορία χρεοκόπησε τον στόχο της ένωσης και το Κυπριακό χρεοκόπησε τη δικτατορία.⁶⁴

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»: Η Τουρκική Εισβολή το 1974 και τα Επακόλουθα της.

52. Ο Τουρκικός στρατός εισέβαλε στην Κύπρο στις 20 Ιουλίου 1974.⁶⁵ Η Τουρκία ανακοίνωσε ότι η εισβολή ήταν μια «ειρηνευτική επιχείρηση» για αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης, όταν μετά το Ελληνικό στρατιωτικό πραξικόπημα, ανατράπηκε η Κυπριακή Κυβέρνηση. Η Τουρκία ισχυρίστηκε ότι ενεργούσε σύμφωνα με τους όρους της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960. Το άρθρο 4 της Συνθήκης, αναφέρει ότι σε περίπτωση παραβίασης της Συνθήκης και αν δεν είναι δυνατή κοινή ή συντονισμένη ενέργεια των τριών εγγυητριών δυνάμεων, τότε η καθεμιά έχει το δικαίωμα να ενεργήσει με μοναδικό σκοπό την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης. Οι δυνάμεις εισβολής, αποβιβάστηκαν στη βόρεια ακτή του νησιού, κοντά στην Κερύνεια. Όταν επιτεύχθηκε η συμφωνία κατάπαυσης του πυρός, τρεις μέρες μετά την εισβολή, τα τουρκικά στρατεύματα κατείχαν το 3% του εδάφους της Κύπρου.⁶⁶ Επίσης 5.000 Ελληνοκύπριοι είχαν εγκαταλείψει τα σπίτια τους. Ακολούθησε η αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας στην Ελλάδα, στις 24 Ιουλίου 1974, και η επάνοδος του Κωνσταντίνου Καραμανλή από την αυτοεξορία του στο Παρίσι, για να σχηματίσει νέα Κυβέρνηση. Στην

⁶³ Ψυχάρης, Σταύρος, Τα παρασκήνια της αλλαγής: Ιούλιος του 74, Αθήνα : Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, 2010, σελ. 85 - 89

⁶⁴ Μπότσου Κ/ Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 - 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο Παπάκης 2013, σελ. 265

⁶⁵ Για αναλυτική περιγραφή των επιχειρήσεων, βλέπετε: Σπύρος Παπαγεωργίου, Πεθαίνοντας στην Κύπρο, εκδ. Επιφανίου, Λευκωσία, 1984. Γεώργιος Σέργης, Η Μάχη της Κύπρου, εκδ. Βλάσση, Αθήνα, 1996.

⁶⁶ Για μια άλλη εκδοχή, βλέπετε: Μεχμέτ Αλί Μπιράντ, Απόφαση – Απόβαση, εκδ. Φλώρος, Αθήνα 1984

Κύπρο, ο Νίκος Σαμψών, παρέδωσε την εξουσία στον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων κ. Γλαύκο Κληρίδη. Ακολούθησαν δύο αναποτελεσματικές διασκέψεις στη Γενεύη, η πρώτη ανάμεσα στη Βρετανία, την Ελλάδα και την Τουρκία και η δεύτερη με τη συμμετοχή εκπροσώπων των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Ενώ συνεχιζόταν η διεξαγωγή των διασκέψεων αυτών, δόθηκε χρόνος στα τουρκικά στρατεύματα, για να αυξήσουν σταθερά την περιοχή που είχαν υπό τον έλεγχο τους.⁶⁷

53. Στις 14 Αυγούστου, παρά το γεγονός ότι συνεχιζόταν οι συνομιλίες στη Γενεύη, ο τουρκικός στρατός ξεκίνησε μια δεύτερη επίθεση πλήρους κλίμακας, εξαλείφοντας το δήθεν επιχείρημα ότι είχε εισβάλει για να αποκαταστήσει τη συνταγματική τάξη.⁶⁸ Διότι η συνταγματική τάξη, είχε ήδη αποκατασταθεί με την ανάληψη της εξουσίας από τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων, Γλαύκο Κληρίδη. Μετά το τέλος της δεύτερης φάσης της εισβολής η Τουρκία αύξησε τα εδάφη που είχε θέσει υπό τον έλεγχό της, περιλαμβανομένων και των περιοχών της Αμμοχώστου και της Μόρφου⁶⁹. Συνολικά 38% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας περιήλθε υπό στρατιωτική κατοχή, μια περιοχή που η Τουρκία εξακολουθεί να κατέχει μέχρι σήμερα, παρά τη διεθνή καταδίκη⁷⁰. Επιπλέον, τα τουρκικά στρατεύματα (περισσότεροι από 35.000 άνδρες και βαρύς οπλισμός) παρέμειναν στο νησί ως κατοχική δύναμη. Η προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων σταμάτησε σε μια γραμμή, η οποία είχε προταθεί από την Τουρκία ως η διαχωριστική γραμμή της διχοτόμησης του νησιού το 1965. Η γραμμή αυτή, έγινε γνωστή ως γραμμή «Απίλα», από την κωδική ονομασία που είχε δώσει η Τουρκία στην επιχείρηση της εισβολής.⁷¹

54. Απότοκο της εισβολής ήταν ότι 28% των Ελληνοκυπρίων αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να μετακινηθούν στο νότιο τμήμα του νησιού και 70% της οικονομικής παραγωγικότητας περιήλθε υπό στρατιωτική κατοχή. Επιπλέον χιλιάδες άνθρωποι, περιλαμβανομένων αμάχων, σκοτώθηκαν ή έτυχαν κακομεταχείρισης από τους Τούρκους εισβολείς. Μέχρι σήμερα εξακολουθούν να υπάρχουν 1619 Ελληνοκύπριοι αγνοούμενοι, αρκετοί από τους οποίους είχαν θεαθεί ζωντανοί μετά το πέρας των εχθροπραξιών.⁷² Πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι το θέμα των αγνοουμένων και των προσφύγων, είναι ένα θέμα εξόχως «διχαστικό» για την μελλοντική αρμονική συμβίωση

⁶⁷ Ψυχάρης, 2010: 91 - 106

⁶⁸ Σταμάτης, Ελευθέριος. Κύριοι, πάτε για ύπνο : Η τραγωδία της Κύπρου, όπως την έζησε ένας λοχαγός της 31 μοίρας καταδρομών, Αθήνα : Δούρειος Ίππος, 2007, σελ 161

⁶⁹ Για πιο ευρεία ανάλυση των επιχειρήσεων της περιόδου, βλέπετε: Ιωάννης Μπήτος, Από την πράσινη γραμμή στους 2 Απίλες, Αθήνα 1997.

⁷⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπετε: Δημήτριος Μπίκος, Πως χάσαμε το 38% της Κύπρου, Λογοθέτης, Αθήνα, 2000

⁷¹ Clogg, 2003: 196 – 197, (παράρτημα Β, πίνακας 1)

⁷² Ιωάννης Βαρνάκος, Οι 1.619 αγνοούμενοι του 1974, Πελασγός, Αθήνα, 1995

των δύο κοινοτήτων, διότι περικλείει μέσα του τον ανθρωπισμό, ο οποίος είναι αξία διαχρονική πέρα από τις πολιτισμικές διαφορές των δύο κοινοτήτων. Μετά την εισβολή η Τουρκία, θέλοντας να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τις θέσεις της στην Κύπρο και να εγγράψει υποθήκες για το μελλοντικό διαμελισμό της μεγαλονήσου ή και για ενδεχόμενη επέκταση των κατακτήσεών της, πραγματοποίησε μαζικές εγκαταστάσεις εποίκων στα κατεχόμενα, που μετέφερε από την Ανατολία. Ταυτόχρονα, ακολουθώντας πολιτική εθνοκάθαρσης, εξεδίωκε συστηματικά τους νόμιμους Ελληνοκύπριους κατοίκους από τα σπίτια τους.

55. Αναφορικά με την πολιτιστική κληρονομιά της κατεχόμενης περιοχής της Κύπρου, υπέστη μεγάλο πλήγμα κατά την διάρκεια του χρόνου. Έγινε απαλοιφή των πολιτισμικών μνημείων στο βόρειο τμήμα της Καρπασίας έτσι ώστε να μην θυμίζει τίποτα ελληνικό, άλλαξαν τα ονομάτων των χωριών και πόλεων στα τούρκικα, βεβηλώθηκαν εκκλησίες και κοιμητήρια. Η βεβήλωση, ευαισθητοποίησε πολλούς ξένους αναλυτές, επιστήμονες, δημοσιογράφους, ένας εκ των οποίων ήταν ο Βρετανός δημοσιογράφος J. Felding, ο οποίος έπειτα από επίσκεψή του στα κατεχόμενα το 1976, έγραψε στην εφημερίδα *The Guardian*, τα εξής: «Ο βανδαλισμός και η βεβήλωση είναι τόσο μεθοδικό και εκτεταμένοι, που ισοδυναμούν με θεσμοθετημένο αφανισμό κάθε ιερού για τους Έλληνες...».⁷³ Λίγα χρόνια αργότερα (1990), ο Γερμανός βυζαντινολόγος Κλάους Γκάλλας, ταξίδεψε στην τουρκοκρατούμενη περιοχή της Κύπρου ώστε να εξετάσει την κατάσταση των ελληνικών ιστορικών και χριστιανικών μνημείων. Οι διαπιστώσεις ήταν αποκαρδιωτικές καθώς πάνω από 250 εκκλησίες, παρεκκλήσια και μοναστήρια είχαν καταστραφεί, βεβηλωθεί ή λεηλατηθεί λόγω της τουρκικής εισβολής και κατοχής. Οι εκκλησίες στην καλύτερη περίπτωση χρησιμοποιούνταν ως τεμένη, ή χειρότερα ως αχυρώνες, στάβλοι, χώροι διασκέδασης, εστιατόρια, πολιτιστικά κέντρα, κοιτώνες ή αποθήκες όπλων του τουρκικού κατοχικού στρατού.

56. Την 1η Νοεμβρίου του 1974, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε ομόφωνα το πρώτο από πολλά ψηφίσματα που καλούσε όλα τα κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ζητούσε επίσης την ταχεία αποχώρηση όλων των ξένων στρατευμάτων, τη συνέχιση των διακοινοτικών συνομιλιών και τόνιζε ότι έπρεπε να καταβληθούν έντονες προσπάθειες για κατοχύρωση της ασφαλούς επιστροφής των προσφύγων στα σπίτια τους. Κατόπιν συστηματικών εποικισμών από την πλευρά της Τουρκίας, το Φεβρουάριο του 1975 δημιουργήθηκε το λεγόμενο “Τουρκοκυπριακό

⁷³ http://greekurnames.blogspot.gr/2011/02/blog-post_3270.html ημερομηνία πρόσβασης 28 Φεβ 16.

Ομόσπονδο Κράτος», ενισχύοντας τις αποσχιστικές τάσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων της νήσου. Το Φεβρουάριο του 1976, συμφωνήθηκε ότι έπρεπε να γίνει ανταλλαγή γραπτών προτάσεων πάνω στην εδαφική και συνταγματική πτυχή του Κυπριακού προβλήματος, οι οποίες θα έπρεπε να επιδοθούν στον τότε Ειδικό Αντιπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για την Κύπρο, κ. Πέρεζ ντε Κουεγιάρ. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά, υπέβαλε λεπτομερείς προτάσεις, ζητώντας την επιστροφή των κατεχομένων εδαφών στους νόμιμους κατοίκους τους. Ενώ οι Τουρκοκυπριακές προτάσεις προνοούσαν τη συνέχιση της διχοτόμησης της Κύπρου, η Κυπριακή Κυβέρνηση τον Νοέμβριο του 1976 προσέφυγε εκ νέου στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Ως αποτέλεσμα της προσφυγής αυτής, η Γενική Συνέλευση, ζήτησε από το Συμβούλιο Ασφαλείας να πάρει μέτρα για την εφαρμογή των προηγούμενων περί Κύπρου ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Το Φεβρουάριο του 1977 επιτεύχθηκε η πρώτη Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου, μεταξύ του τότε Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς. Η συμφωνία αυτή, που έγινε στην παρουσία του τότε Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κούρτ Βαλντχάϊμ, προέβλεπε την εγκαθίδρυση μιας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας. Το Μάιο του 1979 έγινε και δεύτερη συμφωνία η οποία προέβλεπε μεταξύ άλλων ότι έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στο θέμα της επιστροφής της Αμμοχώστου στους νόμιμους κατοίκους της, ανεξαρτήτως της κατάληξης των διακοινοτικών συνομιλιών για συνολική διευθέτηση του προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ζ»: Από την Ανακήρυξη του Ψευδοκράτους μέχρι το Σχέδιο ``ANAN``

57. Στις 15 Νοεμβρίου 1983 σημειώθηκε η επόμενη αποσχιστική ενέργεια, όταν ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ραούφ Ντενκτάς, ανακήρυξε μονομερώς και αυθαιρέτως ως ανεξάρτητο «κράτος», το τουρκοκρατούμενο τμήμα του νησιού. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, με τα ψηφίσματά 541 το 1983 και 550 το 1984, καταδίκασε ως νομικά άκυρη την ανακήρυξη της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου», όπως αυτοαποκαλούνταν, και ζήτησε την ανάκλησή της. Μέχρι σήμερα, καμιά χώρα στον κόσμο και κανένας διεθνής οργανισμός, εκτός από την Τουρκία, δεν έχει αναγνωρίσει την παράνομη αυτή ``οντότητα``. Στο ψευδοκράτος του Ντενκτάς, επιβλήθηκε εμπορικός

αποκλεισμός και η μόνη οικονομική, αλλά και πολιτική στήριξη που έχει, προέρχεται από την Τουρκία.⁷⁴

58. Όσον αφορά τους Τουρκοκύπριους, αποτελούν πια τη μειοψηφία του πληθυσμού στα κατεχόμενα. Η ανεργία και οι πολύ δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, λόγω του καθεστώτος που επικρατεί, έχουν αναγκάσει πολλούς από αυτούς να εγκαταλείψουν το νησί. Εκτιμάται ότι μετά την εισβολή, 55.000 Τουρκοκύπριοι έχουν μεταναστεύσει. Αν υπολογίσει κανείς τη μεταφορά περισσότερων από 115.000 εποίκων από την Τουρκία⁷⁵ και επιπρόσθετα 45.000 Τουρκικού στρατού, μπορεί να αντιληφθεί ότι και οι Τουρκοκύπριοι είναι θύματα της επεκτατικής πολιτικής της Τουρκίας, η οποία δεν δείχνει να ενδιαφέρεται για την αρμονική συμβίωση των δύο κοινοτήτων.

59. Παράλληλα με τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού εντός του πλαισίου του ΟΗΕ που συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια, η Κυπριακή κυβέρνηση αναζήτησε και άλλες διεξόδους για την επίλυση του προβλήματος. Έτσι στις 4 Ιουλίου 1990 υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση - με την οποία είχε υπογράψει από το 1972 Συμφωνία Σύνδεσης - προσβλέποντας όχι μόνο στη συμμετοχή σε μια ισχυρή οικονομική κοινότητα, αλλά και στη διευκόλυνση της επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος, αφού οι δημοκρατικές αρχές και το κοινοτικό κεκτημένο θεωρητικά θα διασφάλιζαν μια δίκαιη λύση. Η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με γνωμοδότησή της, αναγνώρισε τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Κύπρου και επιβεβαίωσε το γεγονός, ότι η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, που υπέβαλε την αίτηση προσχώρησης εξ ονόματος ολόκληρου του νησιού, είναι η μόνη νόμιμη κυβέρνηση.

60. Τον Αύγουστο του 1992 οι προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού εστιάζονται στη δέσμη προτάσεων του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Butros-Butros Ghali, για ένα πλαίσιο συνολικής συμφωνίας. Παρά τη σχετική πρόοδο που σημειώθηκε, οι δυσκολίες για την τελική υιοθέτηση της ``δέσμης ιδεών Ghali``, μετά από την Τουρκική και Τουρκοκυπριακή κωλυσιεργία και τις συνεχείς αλλαγές απαιτήσεων, η διεθνή μεσολάβηση δεν ευοδώθηκε, λόγω της ουσιαστικής απροθυμίας της Τουρκικής πλευράς. Έτσι, η Κυπριακή κυβέρνηση, αναγκάστηκε να προσανατολίσει τις προσπάθειές της, για επίλυση του μεγάλου εθνικού ζητήματος, προς την προώθηση της ένταξής της, ως πλήρους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπρόσθετα τον Οκτώβριο του 1993 οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Κύπρου, συνομολόγησαν το Δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου.

⁷⁴ Λιλλήκας Γιώργος. Λύση του Κυπριακού Πραγματικότητας, διλήμματα και επιλογές Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2008, σελ 169 (αρχικά ήταν και το Πακιστάν που αργότερα υπαναχώρησε)

⁷⁵ Αγγελίδου, Κλαίρη Ν. Στο πλαίσιο του σχεδίου Ανάν / Κλαίρη Αγγελίδου, Αλέκος Αλαβάνος, Ανδρέας Θεοφάνους, Άριστος Μιχαηλίδης, Θέμος Στοφορόπουλος, Κώστας Χρυσόγονος. Αθήνα : Ύψιλον, 2004, Σελ 77 , (παράρτημα Β, πίνακες 2 - 7)

61. Στις 17 Δεκεμβρίου 1993, η Κυπριακή Κυβέρνηση υπέβαλε επίσημη πρόταση στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, για πλήρη αποστρατιωτικοποίηση της Κύπρου. Η πρόταση αποτελούσε μια προσπάθεια να αυξήσει τις προοπτικές για μια διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος και να επιτύχει ασφάλεια για όλους τους Κυπρίους. Συγκεκριμένα πρότεινε τη διάλυση της Εθνικής Φρουράς και των Τουρκοκυπριακών στρατιωτικών δυνάμεων, την παράδοση των όπλων τους και του στρατιωτικού εξοπλισμού τους στην Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών και την ταυτόχρονη αποχώρηση από την Κύπρο των Τουρκικών κατοχικών δυνάμεων. Σύμφωνα με την πρόταση, την επιτήρηση και τον έλεγχο για τη συμμόρφωση στα μέτρα, θα αναλάμβανε η Ειρηνευτική Δύναμη. Η Τουρκία αρνήθηκε για μια ακόμη φορά να εξετάσει την πρόταση και εξακολούθησε να διατηρεί τις στρατιωτικές δυνάμεις της στην Κύπρο.

62. Η Ελληνοκυπριακή κοινότητα, με την βοήθεια και της Ελλάδας, είχε επιδοθεί σε μια προσπάθεια εξεύρεσης ενωτικής λύσης, για να αποφευχθεί η διχοτόμηση του νησιού. Όλες όμως οι προσπάθειες συναντούσαν την άρνηση της Τουρκίας και του Ντενκτάς, το καθεστώς του οποίου κρατούσε σε ομηρία, μεγάλο μέρος της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

63. Το γεγονός της ομηρίας των Τουρκοκυπρίων από το καθεστώς του Ντενκτάς, ο οποίος ήταν ένας από τους υπαίτιους της διεθνούς απομόνωσης του βορείου τμήματος της Κύπρου, μπορεί εύκολα να διαφανεί από την πολύ μεγάλη υστέρηση της Τουρκοκυπριακής κοινότητας σε θέματα παιδείας, οικονομίας, γεωργίας, εμπορίου, ανάπτυξης, πολιτισμού και παρουσίας στο διεθνές περιβάλλον.⁷⁶ Ενώ αντιθέτως τα επιτεύγματα της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι πάρα πολλά. Η Κύπρος, παρά τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπισε από την Τουρκική εισβολή και την ενσωμάτωση των 200.000 περίπου προσφύγων, κατάφερε να αναπτύξει σφριγηλή οικονομία και σημαντικό εμπόριο και κατά συνέπεια ανταποκρινόταν και στα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ.⁷⁷ Στις 6 Μαρτίου 1995, το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενέκρινε το χρονοδιάγραμμα για την έναρξη των διαδικασιών για την ένωση, ορίζοντας ως αφετηρία των σχετικών διαπραγματεύσεων, το χρονικό σημείο μετά την παρέλευση έξι μηνών, από την αναθεωρητική διάσκεψη της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1996. Με την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων μεταξύ Κύπρου και Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Μάρτιο του 1998, και την Διάσκεψη Κορυφής του Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999, όπου αποφασίστηκε ότι η λύση του

⁷⁶ Βλέπετε αναλυτικά στοιχεία από [www. Cyprus. gov .cy](http://www.Cyprus.gov.cy)

⁷⁷ Βλέπετε αναλυτικά στοιχεία από [www. mfa. gov .cy](http://www.mfa.gov.cy)

Κυπριακού δεν αποτελεί προϋπόθεση για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, άρχισε μια έντονη προσπάθεια από τον διεθνή παράγοντα (ΗΠΑ – Ε.Ε. - ΟΗΕ), ώστε να βρεθεί βιώσιμη λύση πριν την ένταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η» Το Σχέδιο ANAN

64. Στο πλαίσιο της προαναφερόμενης προσπάθειας εξεύρεσης βιώσιμης λύσης, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, Κόφι Ανάν, ανέλαβε νέα πρωτοβουλία τον Νοέμβριο του 2001, με αποτέλεσμα την κατάρτιση ενός σχεδίου, το οποίο μετά από μια σειρά συνομιλιών, διαπραγματεύσεων και αναθεωρήσεων επιδόθηκε στους ενδιαφερόμενους στις 26/2/2003 στην τελική του μορφή, γνωστή ως «Σχέδιο Ανάν 5». ⁷⁸ Το συγκεκριμένο σχέδιο, ⁷⁹ ήταν ένα εξαιρετικά περίπλοκο σύστημα κειμένων και διατάξεων με περίπου 9000 σελίδες, συμπεριλαμβανομένων των παραρτημάτων και των συνοδευτικών εγγράφων και αναφερόταν στη «Νέα Τάξη Πραγμάτων». ⁸⁰ Τα σημαντικότερα στοιχεία του, όπως προέκυπταν από την ανάλυση του σχεδίου, έχουν όπως παρακάτω.

65. Κατ' αρχάς η διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία έπαυε να υπάρχει. Στη θέση της δημιουργούνταν τρία νέα κράτη (πολιτείες). Η «Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία», που αναφερόταν ως Κοινό Κράτος (Common State), το οποίο είχε την μορφή «αδιάλυτου συνεταιρισμού»,⁸¹ με μία ομοσπονδιακή κυβέρνηση και δύο ισότιμες συνιστώσες πολιτείες. Η «Ελληνοκυπριακή πολιτεία» και η «Τουρκοκυπριακή πολιτεία», που αναφέρονταν ως Συστατικές πολιτείες (Component States). Κάθε πολιτεία θα είχε το δικό της σύνταγμα, τη δική της κυβέρνηση, τη δική της σημαία και τον δικό της εθνικό ύμνο. Μπορούμε να αντιληφθούμε πολύ εύκολα, στην βάση μιας απλής μελέτης του κειμένου, ότι στην πραγματικότητα, το σχέδιο αντί να ενώνει την Κύπρο, αναγνωρίζει το ψευδοκράτος και θεσμοθετεί την διχοτόμηση, εφόσον δεν υπήρχε στις ρυθμίσεις του τίποτα το ενωτικό. ⁸²

66. Στο νέο Σύνταγμα δεν αναγνωριζόταν η ύπαρξη ενός κυρίαρχου λαού ως πηγή εξουσίας, που είναι το πολιτικό, ιδεολογικό και νομικό θεμέλιο της ύπαρξης οποιουδήποτε ανεξάρτητου και ενιαίου κράτους. Το παραπάνω στοιχείο αναφέρεται σε όλα τα δημοκρατικά σύγχρονα συντάγματα. Άλλωστε, στην αμφισβήτηση αυτού του

⁷⁸ Χριστοδούλου, Χριστόδουλος Κ. Τα οικονομικά της ομοσπονδίας, του Σχεδίου Ανάν και του κυοφορούμενου νέου σχεδίου λύσης / Χριστόδουλος Κ. Χριστοδούλου. - Λευκωσία : Εκδόσεις Επιφανίου, 2009, σελ 16

⁷⁹ Σάββας Παπασάββας. Το Σχέδιο ANAN. Ένα "εποικοδομητικά ασαφές" συνταγματικό "μέλλον" για την Κύπρο, Αθήνα : Σάκκουλας, 2003 σελ 16

⁸⁰ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 1, 31 Μαρτίου 2004

⁸¹ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 2, 31 Μαρτίου 2004

⁸² Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:19-20,23

θεμελίου στηρίζει την πολιτική της η Τουρκία, προκειμένου να νομιμοποιήσει τις βλέψεις της στην Κύπρο. Επιπλέον, στις αποφάσεις που θα λαμβάνονταν, δεν θα ίσχυε η αρχή της πλειοψηφίας, αλλά η σχέση πολιτικής ισότητας. Δηλαδή το 80% των Ελληνοκυπρίων θα είχε την ίδια βαρύτητα με το 20% των Τουρκοκυπρίων.

67. Η προτεινόμενη πολιτειακή δομή⁸³ και το σύστημα διακυβέρνησης, δεν φαινόταν να είναι λειτουργικά. Για το νέο κράτος προβλέπονταν η Γερουσία και οι δύο Βουλές αντιπροσώπων των κρατιδίων (πολιτειών). Ένας Πρόεδρος και ένας Πρωθυπουργός για κάθε κρατίδιο, και τέσσερις υπουργοί Εξωτερικών υποθέσεων (δύο Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών υποθέσεων και από ένας σε κάθε κρατίδιο). Το «Προεδρικό Συμβούλιο», που θα εκτελούσε χρέη κεντρικής κυβέρνησης, θα αποτελούνταν από μόνο έξι υπουργούς, τέσσερις Ελληνοκύπριους και δύο Τουρκοκύπριους,⁸⁴ οι οποίοι θα εναλλάσσονταν κάθε δέκα ημερολογιακούς μήνες στη θέση του Προέδρου του Κοινού Κράτους. Για την περίπτωση αδυναμίας λήψης απόφασης, προβλεπόταν η ίδρυση του Ανώτατου Δικαστηρίου.⁸⁵ Το Ανώτατο Δικαστήριο θα αποτελούνταν από τρεις Ελληνοκύπριους δικαστές, τρεις Τουρκοκύπριους δικαστές και τρεις μη Κύπριους δικαστές αδιευκρίνιστης εθνικότητας.⁸⁶ Θα ορίζονταν από το Προεδρικό Συμβούλιο και θα είχε επταετή θητεία. Το Ανώτατο Δικαστήριο, και μόνο αυτό, θα είχε ταυτόχρονα εξουσίες Ανώτατου και Συνταγματικού δικαστηρίου, δηλαδή θα αποφάσιζε για την εγκυρότητα οποιουδήποτε ομοσπονδιακού νόμου ή νόμου των Συστατικών κρατών. Επίσης, θα μπορούσε να διορίζει προσωρινά κρατικούς αξιωματούχους, να ψηφίζει στη θέση του κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή τον ΟΗΕ, και να ενεργοποιούσε διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες. Οι περίπλοκες αυτές διαδικασίες, ήταν αβέβαιο αν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν, ιδιαίτερα εν μέσω κλίματος καχυποψίας και τραυματικών εμπειριών που εξακολουθεί να χωρίζει τις δύο κοινότητες.

68. Για την ιθαγένεια⁸⁷ καθοριζόταν ότι θα τη λάμβαναν αυτομάτως όσοι είχαν Κυπριακή ιθαγένεια το 1963, καθώς επίσης οι απόγονοι και οι σύζυγοι τους. Περαιτέρω προβλεπόταν να λάβουν την Κυπριακή ιθαγένεια μέχρι 45.000 άτομα από κάθε πλευρά και έτσι να νομιμοποιούνταν χιλιάδες έποικοι, με βάση τα παρακάτω κριτήρια:⁸⁸

⁸³ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρα 5 και 7, 31 Μαρτίου 2004

⁸⁴ Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:26

⁸⁵ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 6, 31 Μαρτίου 2004

⁸⁶ Αρσένης, Γεράσιμος. 10 παρεμβάσεις για το Κυπριακό: Μια κατάθεση για τον ελληνισμό Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004. Σελ 85,103

⁸⁷ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 3, 31 Μαρτίου 2004, Παπασάβας, 2003: 54

⁸⁸ Παπασάβας, 2003: 107, Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:77

α. Άτομα 18 χρονών και πάνω που διέμεναν μόνιμα στη Κύπρο για επτά τουλάχιστο χρόνια πριν κλείσουν τα 18, και για ένα τουλάχιστο χρόνο κατά τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς και τα ανήλικα παιδιά τους που διαμένουν μόνιμα στην Κύπρο.

β. Άλλα πρόσωπα που διέμεναν μόνιμα στην Κύπρο για περισσότερα από επτά συνεχόμενα χρόνια.

69. Για την επιστροφή των προσφύγων⁸⁹ προβλεπόταν ότι, μετά την πάροδο εικοσαετούς μεταβατικής περιόδου, ο αριθμός των Ελληνοκυπρίων που θα μπορεί να επιστρέψει, δεν θα ξεπερνούσε το 33% κάθε δήμου ή κοινότητας της Τουρκοκυπριακής περιοχής. Επίσης, ο αριθμός των Ελληνοκυπρίων που θα μπορούσε να εγκατασταθεί για επαγγελματικούς ή για άλλους λόγους στην παραπάνω περιοχή, δεν θα υπερέβαινε - σε ποσοστό - το 10% του πληθυσμού των Τουρκοκυπρίων

70. Το σχέδιο Ανάν πρόβλεπε την παρουσία έως 6000 Τούρκων στρατιωτών με ελαφρύ οπλισμό, και έως 6000 Ελληνοκυπρίων με τον ίδιο οπλισμό,⁹⁰ καταργώντας έτσι το διεθνές δικαίωμα της Κύπρου για αυτοάμυνα, λόγω και της ταυτόχρονης διάλυσης της Εθνικής Φρουράς. Η ένωση της Κύπρου σαν σύνολο ή εν μέρει, με οποιαδήποτε άλλη χώρα απαγορευόταν, και οι επίσημες γλώσσες της «Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας» θα ήταν η Ελληνική και η Τουρκική.

71. Την 24^η Απριλίου 2004 η αποδοχή του σχεδίου Ανάν τέθηκε σε δημοψήφισμα. Ψηφίστηκε «Ναι» από τους Τουρκοκυπρίους και «Όχι» από τους Ελληνοκυπρίους, μετά και την έκκληση του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Τάσσου Παπαδόπουλου, μέσω τηλεοπτικού διαγγέλματος⁹¹ προς τον Κυπριακό λαό, για να ψηφίσει όχι στο δημοψήφισμα. Έτσι, παρά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1 Μαΐου 2004, το Κυπριακό παραμένει μέχρι σήμερα άλυτο.⁹²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Θ» : Κριτική του Σχεδίου ANAN

72. Όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία δείχνουν το γενικό πνεύμα της σύνταξης του σχεδίου Ανάν - δικαιολογώντας το «Όχι» των Ελληνοκυπρίων - και αναδεικνύουν τις δυσλειτουργίες⁹³ και τις ανισοροπίες τις οποίες δημιουργούσε. Οι δυσλειτουργίες αυτές ιδιαίτερα στη δομή των πολιτειακών εξουσιών έφερναν στην μνήμη το πρώτο σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, από το οποίο προήλθε ένα κράτος, «παραλυτικό»,

⁸⁹ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 9, 31 Μαρτίου 2004 Παπασάβας, 2003: 107, Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:74

⁹⁰ Σχέδιο Ανάν 5, Άρθρο 8, 31 Μαρτίου 2004 σελ 58 Παπασάβας

⁹¹ www.moi.gov.cy/ ρίο (Ανακοινωθέντα 8 Απρ 2004): Διάγγελμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Τάσσου Παπαδόπουλου για το Σχέδιο Ανάν 5

⁹² Α. Θεοφάνους «Το Σχέδιο Ανάν και η Ευρωπαϊκή Επιλογή», Σελ.94-95

⁹³ Παπασάβας, 2003: 103

⁹⁴ το οποίο παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειες, δυστυχώς, δεν ευτύχησε να λειτουργήσει ομαλά και με ενωτικό πνεύμα. Δεν θα μπορούσε να είναι βιώσιμο ένα σχέδιο, το οποίο προέβλεπε την δυνατότητα παραμονής κατοχικών στρατευμάτων και μάλιστα με δικαίωμα επέμβασης σε ολόκληρη την Κυπριακή επικράτεια. Το ερώτημα δεν είναι μόνο αν μια τέτοια ρύθμιση ήταν δίκαιη, αλλά κυρίως εάν ήταν βιώσιμη. Από την απάντηση του ερωτήματος αυτού, δικαιώθηκαν όσοι – ιδιαιτέρως στην Κύπρο αλλά και στην Ελλάδα – ζητούσαν εγγυήσεις ότι το σχέδιο Ανάν θα υλοποιούνταν, οδηγώντας στην ένωση των δύο κοινοτήτων, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις και διασφαλίσεις ότι δεν θα οδηγούνταν η Κύπρος σε νέες ταραχές.

73. Οι υποστηρικτές του «Ναι» είχαν το επιχείρημα, ότι το σχέδιο λύσης διασφαλιζόταν με την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά εδώ υπήρχε ένα πρόβλημα: η Τουρκική πλευρά δεν είχε αλλάξει. Η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας, δεν είχε προβεί στην παραμικρή χειρονομία καλής θέλησης. Αντιθέτως, το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας είχε επανειλημμένως δηλώσει για το σχέδιο Ανάν, ότι μαζί με τα θετικά σημεία, υπήρχαν και αιτήματα τα οποία δεν είχαν ικανοποιηθεί και υπήρχε το ενδεχόμενο να ανακύψουν προβλήματα στην εφαρμογή του σχεδίου. Ο στόχος αυτής της στάσης ήταν αφενός να διατηρηθεί το στρατηγικό πλεονέκτημα κατοχής της Βόρειας Κύπρου και αφετέρου να διαμορφωθεί μια νέα πολιτική έναντι της Ελλάδος, στην βάση των διεκδικήσεων της Τουρκίας έναντι της χώρας μας. Ο Ερντογάν, παρά την μετριοπαθή στάση, που κρατούσε εκείνη την περίοδο, δεν άφηνε πολλά περιθώρια για να οραματισθεί κανείς, ότι οι δύο κοινότητες θα αφήνονταν ελεύθερες από τον Τουρκικό ή άλλο ξένο παράγοντα, για να εργασθούν υπέρ της ουσιαστικής ένωσης της πατρίδας τους. Αυτό φαινόταν καθαρά από το γενικό πνεύμα των δηλώσεών του, τους τελευταίους μήνες, σύμφωνα με τις οποίες, στο σχέδιο Ανάν κατοχυρωνόταν η πολιτική ισότητα του Τουρκοκυπριακού συνιστώμενου κράτους και η παραμονή των εποίκων, καθώς και η εθνική ταυτότητα των Τουρκοκυπρίων. Επίσης, τόνιζε ότι η Τουρκική στρατιωτική παρουσία στο νησί, θα συνεχιζόταν ακόμη και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ότι στην Κύπρο υπάρχουν δύο λαοί και δύο δημοκρατίες, οι οποίες θα ενωθούν ως ισότιμα μέρη, προκειμένου να σχηματίσουν ένα νέο κράτος. Αξίζει εδώ να υπογραμμισθεί ότι, παρά το γεγονός ότι η Τουρκία πήρε ημερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων, για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τον Δεκέμβριο του 2004, για τις 3 Οκτωβρίου 2005 και παρά το γεγονός ότι απαραίτητος όρος για να ξεκινούσε η διαδικασία αυτή, ήταν να

⁹⁴ Για το παραλυτικό κράτος του 1960 βλέπετε: Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, Κυπριακό πρόβλημα και διεθνής πολιτική. Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.67, Παπαζήσης, Αθήνα, 2000.

υπογράψει η Τουρκική κυβέρνηση το πρωτόκολλο τελωνειακής σύνδεσης με τις δέκα νέες χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή και με τη Κύπρο - μια πράξη που ισοδυναμεί με «de facto» αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας - ο Τούρκος πρωθυπουργός και ο υπουργός εξωτερικών δήλωσαν⁹⁵ επίμονα, ότι σε καμία περίπτωση η υπογραφή του πρωτοκόλλου δεν θα ισοδυναμούσε με αναγνώριση της Κυπριακής δημοκρατίας. Τήρησαν μία πολύ σκληρή στάση στο θέμα της Κύπρου, ενώ έκαναν υποχωρήσεις σχεδόν σε όλα τα υπόλοιπα θέματα, τα οποία ετέθησαν από τους Ευρωπαίους εταίρους.

74. Οι υποστηρικτές του «Ναι» βασίζονταν στην καλύτερη δυνατή εκδοχή, ότι όλα θα πήγαιναν καλά, με τον Τουρκικό στρατό κατοχής εντός των στρατοπέδων του και τις δύο κοινότητες της Κύπρου να ζουν αρμονικά. Χωρίς διαφορές, χωρίς την παραμικρή τριβή, χωρίς τον κίνδυνο ενδεχόμενης προβοκάτσιας και χωρίς καμία τρίτη δύναμη στο διεθνές περιβάλλον, να έχει συμφέρον να προκαλέσει ανάφλεξη στην περιοχή. Η ένσταση του προέδρου της Κύπρου κ. Τάσσου Παπαδόπουλου, είναι ότι από κανέναν δεν δίδονταν σαφείς εγγυήσεις (ιδιαιτέρως από τον ΟΗΕ) και ότι τίποτε από τα παραπάνω δεν θα συνέβαινε.⁹⁶

75. Εάν το σχέδιο Ανάν υπερψηφιζόταν, τότε σύμφωνα και με τα όσα υποστήριζε ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος, οι Τουρκοκύπριοι θα αποκτούσαν όλα όσα προνοούσε το σχέδιο, 24 ώρες μετά την έγκρισή του, ενώ όσα θα αποκτούσαν οι Ελληνοκύπριοι θα τα έπαιρναν κάποια στιγμή στο μέλλον. Δυστυχώς το σχέδιο Ανάν δεν ήταν ενωτικό και δεν ευνοούσε τους Κύπριους στο σύνολό τους, αλλά αντίθετα ικανοποιούσε τις μόνιμες επιδιώξεις της Τουρκίας.⁹⁷ Η οικονομική επιβιωσιμότητα του σχεδίου ήταν αμφίβολη, διότι θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στο επίπεδο διαβίωσης των πολιτών και θα λειτουργούσε διχαστικά, αφού θα έδινε την εντύπωση ότι η Ελληνοκυπριακή κοινότητα θα φορτωνόταν το βάρος της οικονομικής σύγκλισης με τον Βορρά, εντός ενός ασταθούς οικονομικού περιβάλλοντος.⁹⁸ Τέλος, η παραμονή, έστω και μικρού αριθμού στρατευμάτων της Τουρκίας, τα οποία θα εγγυούνταν την έννομη τάξη με αυξημένα εγγυητικά δικαιώματα, χωρίς την ύπαρξη Εθνικής φρουράς, δημιουργούσε συνθήκες ανασφάλειας για τους Ελληνοκύπριους, για τις οποίες δεν δίδονταν εγγυήσεις από τον ΟΗΕ.⁹⁹ Οι δε Τουρκοκύπριοι, θα συνέχιζαν να άγονται από την Τουρκική παρεμβατικότητα και θα

⁹⁶ Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:75

⁹⁷ Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:81

⁹⁸ Άρθρο του Λεονάρδου Π. ``Το Κυπριακό προς μια βεβιασμένη λύση``, Προβληματισμοί Τ.82 2015, Σελ.25. Το 2004 το κόστος της λύσης του σχεδίου ANAN υπολογιζόταν από 2,4 ως 13,3 δις δολάρια

⁹⁹ Αγγελίδου, Κλαίρη, 2004:24, 47, Παπασάβας, 2003: 65.

απομακρύνονται από το όραμα της πραγματικής ενοποίησης των δύο κοινοτήτων, που να βασίζεται σ' ένα κράτος, με μια μόνη κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα και μια υπηκοότητα, στην βάση της αρχής της πλειοψηφίας και όχι της πολιτικής ισότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ι»: Ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

76. Έπειτα από την μη αποδοχή του σχεδίου Ανάν η οποία αποφασίστηκε από τις δύο κοινότητες της Κύπρου με το δημοψήφισμα της 24^{ης} Απριλίου 2004 και κατά συνέπεια την μη επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε την 1^η Μαΐου 2004 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εφ' όσον υπάρξει επίλυση του Κυπριακού προβλήματος στην βάση της ενοποίησης του κράτους υπό ενιαία διοίκηση και όχι της διχοτόμησης, τότε το κατεχόμενο κομμάτι του νησιού, θα ενσωματωθεί και αυτό στην Ευρωπαϊκή οικογένεια.¹⁰⁰

77. Μετά την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση η προοπτική επανένωσης των δύο κοινοτήτων, στην βάση ενός αποδεκτού σχεδίου λύσης και από τα δύο μέρη, μπορεί να έχει πολύ δρόμο να διανύσει, αλλά είναι ορατή μέσα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού κεκτημένου παρόλο τους κλυδωνισμούς που δέχεται το οικοδόμημα της ΕΕ. Βέβαια θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ΕΕ δεν έχει συγκεκριμένη πολιτική υπόσταση, ενώ το κάθε κράτος μέλος, δρα κατά βάση με στόχο την διαφύλαξη του εθνικού του συμφέροντος.

78. Κατά τη ρεαλιστική προσέγγιση,¹⁰¹ την οποία ακολουθούν μεμονωμένα τα κράτη της Ε.Ε, η πορεία της Κύπρου προς ένα μέλλον «Ευρω-ενότητας», είναι μια μεγάλη πρόκληση, αμφίβολο εάν θα επιτευχθεί, διότι ο ρεαλισμός στις σχέσεις του σύγχρονου διεθνούς περιβάλλοντος, δεν επιτρέπει ευχολόγια αλλά πράξεις και αποτελέσματα. Η Τουρκία θα πρέπει να αποδείξει τις αγαθές τις προθέσεις, σε ότι αφορά την τήρηση του κοινοτικού κεκτημένου, και την αντιμετώπιση της Κυπριακής Δημοκρατίας ως χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέχρι σήμερα η γείτονα χώρα κάθε άλλο παρά

¹⁰⁰ Οι σχέσεις της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ξεκινούν από το 1972, όταν η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε Συμφωνία Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. οι ιστορικοί σταθμοί στην πορεία της ένταξης είναι οι παρακάτω: Η συμφωνία σύνδεσης το 1973, Τελωνειακή Ένωση, το 1987. Η υποβολή αίτησης ένταξης το 1990. Η Γνωμοδότηση της Επιτροπής Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το 1993. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κέρκυρας, το 1994. Η έναρξη των διαπραγματεύσεων ένταξης, Μάρτιος 1998. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο του 1999. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης, τον Δεκέμβριο του 2002. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, με 507 ψήφους υπέρ, 29 εναντίον και 26 αποχές, στις 9 Απριλίου 2003. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Τάσσος Παπαδόπουλος υπέγραψε στις 16 Απριλίου 2003, στην Αθήνα, τη Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τη Συνθήκη υπογράφουν και οι ηγέτες και των άλλων εννέα υπό ένταξη κρατών, δηλ. Τσεχίας, Εσθονίας, Ουγγαρίας, Λετονίας, Λιθουανίας, Μάλτας, Πολωνίας, Σλοβακίας και Σλοβενίας. Πρόκειται για την πέμπτη και μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της ΕΕ. Η προηγούμενη έγινε το 1995 όταν εντάχθηκαν στην Κοινότητα η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία : [www. Cyprus.eu.org.cy](http://www.Cyprus.eu.org.cy) και [http:// europa.eu.int](http://europa.eu.int) [www. Cyprus.gov.cy](http://www.Cyprus.gov.cy) Συλλογικό, 2006: 294

¹⁰¹ Για μια ενδελεχή ανάλυση του ρεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις, βλέπετε: Αθανάσιος Γ. Πλατιάς, Το νέο Διεθνές Σύστημα. Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων, Παπαζήσης, Αθήνα, 1995.

αγαθές προθέσεις έχει για την Κύπρο. Ίσως αυτό να είναι το πιο βασικό και ουσιώδες εμπόδιο, για την πορεία προς την ενότητα του Κυπριακού λαού, μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη πλευρά, η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να κάνει πράξη τα όσα διακηρύσσει περί ευρωπαϊκού κεκτημένου, ιδεών ειρηνικής συμβίωσης των λαών, δημοκρατικών ιδεωδών και άλλων τέτοιων διακηρύξεων και να τα εφαρμόσει μέσω των μηχανισμών που διαθέτει, σε όλες ανεξαρτήτως τις χώρες μέλη. Για παράδειγμα είναι ανεπίτρεπτο να υπάρχει σήμερα κατεχόμενο έδαφος «υπό αναστολή ενσωμάτωσης» εντός Ένωσης και η Ευρώπη να περιορίζεται μόνο σε ανιαρά ευχολόγια. Δυστυχώς λόγω των διεθνών εξελίξεων που υπάρχουν στις μέρες μας, το κυπριακό δεν αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την ΕΕ.

ΜΕΡΟΣ 3^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΑ»: Οι Πρόσφατες Διπλωματικές Εξελίξεις του Κυπριακού.

79. Παρά την καταψήφιση του σχεδίου Ανάν από την ελληνοκυπριακή πλευρά και την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη ήταν φανερό πως οι κινήσεις αυτές δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα αναφορικά με την επίλυση αυτού του εθνικού ζητήματος. Προς πλήρη απογοήτευση και των πιο καλοπροαίρετων και αισιόδοξων αναλυτών, η διαδικασία ενσωμάτωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας στις οικονομικές και πολιτικές ευρωπαϊκές δομές και η παράλληλη διαπραγματευτική ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας, δεν διαφοροποίησαν ούτε στο ελάχιστο τη στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό.¹⁰² Η Κυπριακή Δημοκρατία, λόγω της άρνησης αναγνώρισής της από την Τουρκία, ενώ αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), αναγκάστηκε στην πορεία των διαπραγματεύσεων να μη συναινέσει και να εμποδίσει στο «άνοιγμα ή κλείσιμο» μερικών κεφαλαίων στις διαπραγματεύσεις Τουρκίας και ΕΕ. Ύστερα όμως από διπλωματικές διεργασίες κατέστη δυνατό να επανεκκινηθεί η διαπραγματευτική διαδικασία, η οποία είχε μείνει στάσιμη από το Μπουργκστοκ της Ελβετίας.

¹⁰² Για παράδειγμα οι προκλητικές δηλώσεις του τούρκου προέδρου Gul το Νοε 2011, ενόψει της της ανάληψης της προεδρίας της ΕΕ από την Κύπρο, ότι μια άθλια ένωση θα δεχθεί προεδρία από ένα μισό κράτος. Στεργίου, Ανδρέας. Κυπριακό: Η λύση των δύο κρατών, το γερμανικό παράδειγμα Αθήνα: Τουρίκη, 2012. Σελ 93

80. Στις 8 Ιουλίου 2006 ο Τάσος Παπαδόπουλος συμφώνησε με τον Μεχμέτ Αλί Ταλάτ μια δέσμη μέτρων που καθιστούσαν το σχέδιο Ανάν ανενεργό. Πιο συγκεκριμένα δεσμεύτηκαν να προωθήσουν την επανένωση της νήσου στη βάση της διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας και πολιτικής ισότητας, όπως αυτή καθορίζεται από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, να τερματίσουν το υφιστάμενο status quo, και να προωθήσουν μια κοινή διευθέτηση του Κυπριακού και να ξεκινήσουν μια διαδικασία ανταλλαγής απόψεων για ζητήματα που άπτονται της καθημερινότητας των δύο κοινοτήτων. Οι διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν να διεξάγονται υπό της αιγίδα του ΟΗΕ το 2008 για την εξεύρεση μιας κοινά αποδεκτής λύσης στο Κυπριακό με βάση μία διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, αρχικά μεταξύ του προέδρου Δημήτρη Χριστόφια και του Μεχμέτ Ταλάτ και το 2010 μεταξύ του Χριστόφια και του Ντερβίς Έρογλου.

81. Στην πορεία όμως έγινε φανερό ότι ανεξαρτήτως των διαθέσεων της ηγεσίας των Τουρκοκυπρίων, την πραγματική διεύθυνση των διαπραγματεύσεων την έχει η Άγκυρα. Ήταν πρόδηλο πως η τουρκική πλευρά δεν ήταν και ούτε είναι διατεθειμένη να προχωρήσει σε ουσιαστικές παραχωρήσεις. Οι διαπραγματεύσεις ήταν όπως και όλες οι άλλες στο παρελθόν κατ' ουσία προσχηματικές, με στόχο την παγίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Τόσο στα διαχρονικά ζητήματα των διαπραγματεύσεων (εδαφικό, περιουσιακό, τουρκικά στρατεύματα, ασφάλεια, έποικοι, ιθαγένεια, οικονομικό κόστος επίλυσης) όσο και σε άλλα λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά θέματα υπάρχουν σημαντικές διαφορές.

82. Ένα από αυτά τα θέματα είναι αυτό του ενεργειακού πλούτου, λόγω των υδρογονανθράκων που υπάρχουν στην περιοχή. Η Τουρκία με τις απειλές που είχε εκτοξεύσει εναντίον όσων σχεδίαζαν γεωτρήσεις είχε αρχίζει να αποτελεί πρόβλημα για τους Αμερικάνους, για τους οποίους επί δεκαετίες ήταν απαραίτητη σύμμαχος αλλά και για το Ισραήλ τον μέχρι τότε σύμμαχό τους. Οι απειλές αναφέρονταν σε αποστολή πολεμικών πλοίων στην περιοχή για ανάληψη στρατιωτικής δράσης από την πλευρά της Τουρκίας, εφόσον η Κυπριακή Δημοκρατία προχωρήσει στην έναρξη γεωτρήσεων για φυσικό αέριο. Όταν οι απειλές αυτές δεν εκπλήρωσαν το στόχο τους, η Άγκυρα κλιμάκωσε τις προκλήσεις της, υπογράφοντας και επικυρώνοντας το φθινόπωρο του 2011 παράνομη συμφωνία με τα Κατεχόμενα για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, με σκοπό να προλειάνει το έδαφος για την εκμετάλλευση υποθαλάσσιων κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου ακόμα και σε τμήμα της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εδραζόμενοι στο γεγονός ότι η ηγεσία του ψευδοκράτους υιοθέτησε πλήρως τη ρητορική της Τουρκίας σε

σχέση με το ζήτημα των γεωτρήσεων, έχουμε μια ένδειξη για το πώς βλέπουν και αντιμετωπίζουν τις διαπραγματεύσεις επίλυσης του Κυπριακού οι Τουρκοκύπριοι.¹⁰³

83. Παρόλο που η ``*παρανομία δεν δημιουργεί δικαίωμα*,``¹⁰⁴ η τουρκική κατοχή μέρους της Κύπρου συνεχίζεται. Κατά τα φαινόμενα κανείς διεθνής οργανισμός δεν αντιμετωπίζει πλέον το πρόβλημα της Κύπρου ως θέμα «εισβολής και κατοχής» και «παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Αντιθέτως, ακόμη και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέδωσε πρόσφατα δυσμενέστατη δικαστική απόφαση¹⁰⁵ αναφορικά με το περιουσιακό και τον τρόπο διεκδίκησης των δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων εκτοπισθέντων, και η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί, μεταξύ άλλων, πρωτοβουλίες για το απευθείας εμπόριο με το ψευδοκράτος.¹⁰⁶ Επιπρόσθετα, κανένας πρόσφυγας δεν έχει επιστρέψει στην εστία του από το 1974. Ούτε μια σπιθαμή εδάφους δεν έχει αποκατασταθεί για την Κυπριακή Δημοκρατία ή την ελληνοκυπριακή κοινότητα και καμία διεθνής πρωτοβουλία έχει αναληφθεί για να ανατρέψει τη συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή μεγάλου μέρους της Κύπρου.¹⁰⁷ Εκτός των προαναφερθέντων γεγονότων, άλλη μια σημαντική παράμετρος της λύσης που δεν φαίνεται να της έχει δοθεί σημασία είναι αυτή του οικονομικού κόστους, οποιουδήποτε σχεδίου επίλυσης και αν εφαρμοστεί. Ποιος θα το επωμισθεί; Σε τι ποσοστό θα επιβαρυνθούν και ποιοί;

84. Σε κάθε περίπτωση οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο μερών συνεχίζονται, χωρίς όμως να έχουν δημοσιευθεί πολλές λεπτομέρειες. Το σίγουρο είναι ότι στα σημεία τριβής που έχουν ήδη προαναφερθεί υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Όμως ο ΓΓ του ΟΗΕ για το κυπριακό κ. Αιντε μιλώντας στο συνέδριο του ECONOMIST στη Λευκωσία στις 3 Νοεμβρίου 2015, είπε ότι είναι πολύ αισιόδοξος αλλά υπάρχει πολύς δρόμος για την τελική κατάληξη. Ο πρόεδρος της Κύπρου Αναστασιάδης στο ίδιο συνέδριο εξέφρασε την ελπίδα να βρεθεί λύση πριν τις βουλευτικές εκλογές της 22 Μαΐου 2016.¹⁰⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΒ»: Προοπτικές Επίλυσης.

85. Στη βιβλιογραφία σε γενικές γραμμές παρουσιάζονται για το Κυπριακό δύο βασικές κατηγορίες προσέγγισης της λύσης. Η πρώτη είναι αυτή της ιδεολογικής έξαρσης, των ιστορικών πεπρωμένων, και των δογματισμών που βασίζονται σε «όραμα» και

¹⁰³ Στεργίου, 2012: 79 - 95 . Να θυμίσουμε ότι η Τουρκία ούτε υπέγραψε αλλά ούτε και επικύρωσε τη σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας του 1982. Παρόλα αυτά έχει ορίσει ΑΟΖ στη μαύρη θάλασσα.

¹⁰⁴ Λυγερός, Σταύρος. Κυπριακό : Η αιρετική λύση. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2014. Σελ 191

¹⁰⁵ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην προσφυγή « Δημόπουλος ν Τουρκίας και 7 άλλοι» , 5 Μαρτίου 2010. <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/F3BA9DF075945989C22577F1003764A7?OpenDocument>

¹⁰⁶ Εφημερίδα Η καθημερινή της 25 Οκτ 15 `` Η νέα οικονομία των Κατεχομένων``

¹⁰⁷ Πολυβίου, Πολύβιος Γ. Το κυπριακό πρόβλημα : Παραλογισμοί και προβληματισμοί, επιμέλεια σειράς Σωτήρης Ντάλης., Αθήνα, Παπαζήση, 2010. Σελ 12

¹⁰⁸ Περιοδικό Προβληματισμοί τεύχος 81, σελ 41 & 82 σελ 41

«έμπνευση». ¹⁰⁹ Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται, μεταξύ άλλων, σε συνειρμούς ιστορικού και θρησκευτικού χαρακτήρα. Επικαλείται την ιστορία και τους αγώνες των Ελλήνων και των Ελληνοκυπρίων και αγνοεί τα σημερινά δεδομένα, συμφέροντα και πλαίσιο, εντός των οποίων είναι ρεαλιστικό να ενεργήσουμε. Επιδιώκει την «απελευθέρωση» με βάση «την εθνική αξιοπρέπεια». Δεν είναι δυνατό να προκαθορισθεί που θα καταλήξει μια προσέγγιση αυτής της οπτικής αλλά εκτιμάται πως θα καταλήξει είτε σε πλήρη καταστροφή είτε σε διαιώνιση της παρούσας κατάστασης, με παγίωση των τετελεσμένων και μόνιμη διαίρεση της Κύπρου. ¹¹⁰

86. Η δεύτερη προσέγγιση κινείται στο πλαίσιο των σύγχρονων πολιτικών και οικονομικών συστημάτων και συσχετισμών, η οποία προτού λάβει απόφαση επιδίδεται σε τεκμηριωμένη ανάλυση και σε νηφάλια αξιολόγηση των δεδομένων και των κινδύνων που περιέχονται. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να επιδείξει αυτοπειθαρχία στο πλαίσιο ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου διεθνούς συστήματος, χωρίς συναισθηματισμούς, υποκειμενισμούς και ιστορικές απλουστεύσεις. ¹¹¹

87. Επίσης κρίνεται σκόπιμο να γίνει υπόμνηση ότι με τα μέχρι τώρα γεγονότα, και ανεξάρτητα από την προσέγγιση επίλυσης, φαίνεται αδύνατον «να επιβληθεί» λύση επί της Τουρκίας. Επίσης διαφαίνεται ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει λύση που να παραγνωρίζει τα τουρκικά συμφέροντα. Οποιαδήποτε λύση θα πρέπει, είτε το επιθυμούμε είτε όχι, είτε είναι άδικο είτε όχι, «να ικανοποιεί» τα τουρκικά στρατηγικά συμφέροντα, υπό την έννοια ότι η Τουρκία θα αποδεχθεί τη λύση ή διευθέτηση που θα προταθεί. Η προηγούμενη εκτίμηση γίνεται υπό το πρίσμα του αναβαθμισμένου ρόλου της Τουρκίας στο σύγχρονο γεωπολιτικό περιβάλλον καθώς και των γεωγραφικών και στρατιωτικών δεδομένων της περιοχής.

88. Αναλυτικότερα οι θεωρητικές επιλογές που παρουσιάζονται για την επίλυση του Κυπριακού είναι οι παρακάτω: ¹¹²

α. Αρχικά υπάρχει η δυνατότητα χρησιμοποίησης της στρατιωτικής επιλογής, αφού μεγάλο μέρος της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι υπό κατοχή. Είναι δυνατό να ξεκινήσει η διεξαγωγή ένοπλου αγώνα για απελευθέρωση των κατεχομένων εδαφών. Εκτιμάται πως με τα σημερινά δεδομένα η επιλογή αυτή καθίσταται όχι μόνο επικίνδυνη αλλά πολύ πιθανόν και καταστροφική. Η Τουρκία, στρατιωτικά και στρατηγικά, βρίσκεται σε σαφώς πλεονεκτική θέση έναντι της Κύπρου. Ούτε διαφαίνεται οποιαδήποτε προ-

¹⁰⁹ Πολυβίου, Πόλυβιος Γ. Μακάριος: Τα τρία λάθη, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2009.

¹¹⁰ Πολυβίου, 2010: 19.

¹¹¹ Πολυβίου, 2010: 20.

¹¹² Πολυβίου, 2010: 119 -124.

οπτική σύναψης συμφωνιών με τρίτες χώρες, που να αναστρέφουν τη στρατιωτική υπεροχή της Τουρκίας. Κατά συνέπεια, σωστά, η στρατιωτική επιλογή έχει αποκλεισθεί, επισήμως τουλάχιστον, από την ελληνοκυπριακή ηγεσία ως επιλογή λύσης του Κυπριακού.

β. Η διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, ενώ το Τουρκοκυπριακό κομμάτι της Κύπρου, παραμένει εγκλωβισμένο στο υφιστάμενο καθεστώς και στην παρεμβατική πολιτική της Τουρκίας. Αυτό το σενάριο οδηγεί κατά πάσα πιθανότητα, στη σύναψη εμπορικών σχέσεων του διεθνή παράγοντα απ ευθείας με τα κατεχόμενα, χωρίς την μεσολάβηση της νόμιμης Κυπριακής Δημοκρατίας, υπό το πρόσχημα της άρσης της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων. Η εξέλιξη αυτή, η οποία είναι στόχος της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής και έχει υιοθετηθεί από την Αγγλία και τις ΗΠΑ, είναι – όπως γίνεται αντιληπτό – μια αρκετά αρνητική εξέλιξη, με την οποία θα οδηγηθούμε στην διχοτόμηση και όχι στην ενότητα και μάλιστα με την συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι θα έχουμε *de facto* και αργότερα *de jure* αναγνώριση του καθεστώτος των κατεχομένων. Είναι αντιληπτό ότι υπό τέτοιες συνθήκες δεν είναι δυνατόν να παραιτηθεί ο Τουρκικός παράγοντας, από την επεκτατική επιρροή που ασκεί στα κατεχόμενα, ενώ ταυτόχρονα υποβοηθείται από τον διεθνή παράγοντα για να μην το κάνει.

γ. Η συνομοσπονδία δεν είναι σύστημα εσωτερικής πολιτειακής δομής. Συνιστά ένωση δύο ή περισσότερων ξεχωριστών κρατών, με διεθνή αναγνώριση τα οποία συνδέονται μεταξύ τους για συγκεκριμένους σκοπούς. Μία συνομοσπονδιακή λύση προϋποθέτει αρχικά την αναγνώριση του κατοχικού καθεστώτος. Η παράνομη και μη αναγνωρισμένη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» θα πρέπει πρώτα να αναγνωρισθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία, και μετά να υπογράψει συμφωνία μεταξύ δύο κυρίαρχων κρατών. Αυτό θα σημαίνει ότι η Κυπριακή Δημοκρατία θα περιορίζει οικειοθελώς την εδαφική της επικράτεια και ότι τα κατεχόμενα εδάφη της (ή μικρότερης έκτασης εδάφη, αν με τη συμφωνία γίνει επιστροφή εδαφών) θα αποτελούν εδάφη ενός άλλου κράτους. Στην πραγματικότητα το κράτος της Συνομοσπονδίας θα είναι ένα νέο κράτος, η κυριαρχία και η νομιμότητα του οποίου θα πηγάζει από δύο άλλα κυρίαρχα κράτη, τα οποία ανά πάσα στιγμή μπορούν να αποσυρθούν και η Συνομοσπονδία να διαλυθεί. Η διάλυση της συνομοσπονδίας διατηρεί τον κίνδυνο του τουρκικού εποικισμού ζωντανό, αφού το κάθε κυρίαρχο κράτος ενεργεί αυτοβούλως. Με δεδομένη την τουρκική πολιτική, μία συνομοσπονδιακή λύση ή ένωση κρατών θα πρέπει, σχεδόν μετά

βεβαιότητας, να θεωρηθεί ως το ενδιάμεσο, το μεταβατικό στάδιο για τη διαίρεση της Κύπρου σε δυο κράτη. Σε μία τέτοια περίπτωση παραμένει ανοικτό το ζήτημα του κατά πόσο τα δύο αυτά κράτη θα τυγχάνουν ή θα εξασφαλίσουν αναγνώριση από τη Διεθνή Κοινότητα ή αν οι Ελληνοκύπριοι θα χάσουν τη διεθνή κρατική υπόσταση που σήμερα διαθέτει η Κυπριακή Δημοκρατία και που αποτελεί την ισχυρότερή τους ασφάλεια. Είναι απόλυτα αναγκαίο η Κύπρος να παραμείνει ένα κράτος, τόσο στο διεθνές δίκαιο όσο και για τους σκοπούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹¹³

δ. Η διχοτόμηση, ως λύση έχει ορισμένα πλεονεκτήματα, τουλάχιστον στο θεωρητικό επίπεδο (πρώτιστα της συνέχισης του νυν υφισταμένου κράτους, δηλαδή της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε σχέση με τη μειωμένη εδαφική επικράτεια που θα προκύψει από μια λύση διχοτόμησης). Τα μειονεκτήματα που παρουσιάζει αυτή η λύση κρίνονται ως πολύ πιο σοβαρά. Αναλυτικότερα:

(1) Θα αναγνωρισθεί ως ανεξάρτητο κράτος η κατεχόμενη περιοχή, μετά από εδαφικές αναπροσαρμογές και άλλες διευθετήσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ουσιαστικά θα νομιμοποιηθούν τα τετελεσμένα της εισβολής.

(2) Θα απολεσθεί ένα σημαντικό μέρος της Κύπρου, για πάντα. Κατά τον Πολυβίου *«Με τη διχοτόμηση δεν επιτυγχάνεται η επανένωση του κυπριακού κράτους, αλλά ο μόνιμος και «νόμιμος» ακρωτηριασμός του.»*¹¹⁴

(3) Οι πρόσφυγες δεν θα έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν στο τουρκοκυπριακό κράτος, το οποίο θα είναι απόλυτα ελεύθερο να καθορίσει «τους πολίτες του» και την άσκηση των «δικαιωμάτων» εισόδου και διακίνησης πολιτών άλλων κρατών. Στο ίδιο μήκος κύματος ο «εποικισμός» (που δεν θα είναι πλέον «εποικισμός», αλλά νόμιμη μετανάστευση) θα δύναται να συνεχιστεί.

(4) Το τουρκοκυπριακό κράτος θα συνεχίσει να είναι επί της ουσίας προτεκτοράτο της Τουρκίας. Δηλαδή η Τουρκία, μέσω του τουρκοκυπριακού κράτους, θα ελέγχει ένα σημαντικό μέρος της Κύπρου.

(5) Πιθανόν να υπάρχει συνεχής τριβή (ή τουλάχιστον το ενδεχόμενο σοβαρών προστριβών) μεταξύ των δύο κυπριακών κρατών, και κατ'επέκταση μεταξύ του ελληνοκυπριακού κράτους και της Τουρκίας. Θα αναφύονται συνεχώς διαφορές μεταξύ τους, και μεταξύ των κατοίκων τους, με την Τουρκία πάντοτε έτοιμη και ικανή να επέμβει, σε αντίθεση με την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

¹¹³ Λιλληγκας, 2008: 274 -275.

¹¹⁴ Πολυβίου, 2010: 20.

ε. Η διπλή ένωση, δηλαδή η διαίρεση της νήσου μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (με τις δύο αντίστοιχες περιοχές να ενσωματώνονται στην Ελλάδα και στην Τουρκία αντίστοιχα). Μια τέτοια λύση θα επιφέρει την κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι η λύση αυτή ενδεχομένως θα προσφέρει «ασφάλεια», καθότι το ελληνοκυπριακό μέρος της Κύπρου θα ανήκει στην ελληνική επικράτεια. Η διπλή ένωση, που αποκλείει για πάντα την επανένωση της Κύπρου, δεν προσφέρει ούτε ευημερία ούτε πολιτική σταθερότητα αλλά ούτε και ασφάλεια στους Ελληνοκύπριους, ιδιαίτερα αυτή τη χρονική περίοδο της οικονομικής κρίσης.

στ. Η λύση της διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας, είναι η επίσημη επιλογή όλων των εμπλεκόμενων μερών καθώς και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά τις πολύ σημαντικές διαφορές και διαφωνίες όσον αφορά την έννοια και το περιεχόμενό της, η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία συνιστά τη βάση κάθε διαπραγματευτικής διαδικασίας από το 1974 μέχρι σήμερα. Χωρίς να αποτελεί την ιδανική λύση παρουσιάζει μια σειρά από ενδεχόμενα πλεονεκτήματα όπως παρακάτω:

(1) Επιστροφή στην ομαλότητα με την έννοια του τερματισμού της έκρυθμης κατάστασης, της ασύμμετρης αντιπαλότητας με την Τουρκία και της συνεχιζόμενης τουρκικής απειλής. Η πιθανότητα αποκατάστασης σχέσεων συνεργασίας με την Τουρκία, πράγμα που θα ενισχύσει το αίσθημα ασφάλειας.

(2) Αποκατάσταση της κυριαρχίας του κυπριακού κράτους στο σύνολο της επικράτειας, στην έννοια της οποίας θα καλύπτονται οι φυσικοί πόροι, ο εναέριος χώρος, το FIR τα χωρικά ύδατα, η υφαλοκρηπίδα, η θαλάσσια ζώνη αποκλειστικής οικονομικής εκμετάλλευσης (σύμφωνα με το δίκαιο των θαλασσών του 1982).

(3) Η επιστροφή εδαφών με πιθανή επιστροφή Ελληνοκύπριων εκτοπισμένων. Η επιστροφή όλων των ιερών χώρων στην Εκκλησία και των ιστορικών μνημείων στη δικαιοδοσία της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Το γεγονός αυτό θα επιτρέψει την επανασύνδεση, στο βαθμό που είναι εφικτό, των Κυπρίων με την ιστορική και πολιτισμική τους κληρονομιά.

(4) Η επανάκτηση, μέρους των περιουσιών, και επιπλέον η δυνατότητα ανταλλαγής ή αποζημίωσης για τις περιουσίες που δεν θα αποκατασταθούν στους νόμιμους ιδιοκτήτες.

(5) Η σταδιακή αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων και η σταδιακή αποκατάσταση των βασικών ελευθεριών, περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΙΓ» – Συμπεράσματα και Προτάσεις.

Συμπεράσματα.

89. Τίθεται σε αμφισβήτηση η αξιοπιστία του συνομιλητή, ο οποίος αντλεί την ισχύ του από το βαθύ κράτος της Τουρκίας, έχει νομιμοποιήσει χιλιάδες εποίκους και ταυτόχρονα δηλώνει ότι διαπραγματεύεται για μια δίκαιη λύση. Η Τουρκοκυπριακή κοινότητα, δεν είναι άμοιρη ευθυνών, όσο και να κατευθύνεται από τους πολιτικούς της. Η Τουρκοκυπριακή κοινότητα, είναι αυτή που στήριξε το καθεστώς Ντενκτάς επί σχεδόν 30 χρόνια και είναι αυτή που έδωσε στους διαδόχους του προηγούμενου καθεστώτος, Μεχμέτ Αλί Ταλάτ και Σερντάρ Ντενκτάς, το 57,82% του εκλογικού σώματος.

90. Σε κάθε περίπτωση η μη επίλυση του κυπριακού προβλήματος δεν είναι αποδεκτή ως συνειδητή επιλογή. Το πέρασμα του χρόνου ανεκμετάλλετο συνεπάγεται σοβαρούς κινδύνους, αφενός μεν για την περαιτέρω αναγνώριση θεσμών, διαδικασιών, παγίωσης πεπραγμένων και χωριστής ύπαρξης και λειτουργίας των τουρκοκυπρίων και αφετέρου για την παγίωση και εδραίωση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων της συνεχιζόμενης κατοχής. Επιπρόσθετα η συνέχιση της παρούσας κατάστασης αποτελεί παράγοντα αστάθειας τόσο για την Κυπριακή Δημοκρατία όσο και για το ευρύτερο περιβάλλον. Όμως από την άλλη μεριά πρέπει να αντιληφθούμε πως με το βιαστικό κλείσιμο του Κυπριακού δεν κερδίζουμε κάτι, όπως ακριβώς δεν κερδίσαμε με τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου του 1960. Καλύτερα μια λίγο πιο αργοπορημένη λύση του κυπριακού, παρά ένα βιαστικό κλείσιμο, ιδιαίτερα αυτή τη χρονική περίοδο όπου ο ελληνισμός δεν είναι και τόσο ισχυρός.

91. Ούτως ή άλλως κανένας πρόσφυγας δεν έχει επιστρέψει στην εστία του από το 1974. Ούτε μια σπιθαμή εδάφους δεν έχει αποκατασταθεί στην Κυπριακή Δημοκρατία ή στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και καμία διεθνής πρωτοβουλία έχει αναληφθεί για να ανατρέψει τη συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή μεγάλου μέρους της Κύπρου.¹¹⁵

92. Από τις θεωρητικές επιλογές επίλυσης του κυπριακού ζητήματος, η στρατιωτική λύση χαρακτηρίζεται εκτός πραγματικότητας. Η λύση της συνομοσπονδίας είναι σίγουρα ο προθάλαμος της διχοτόμησης, διότι με αυτόν τον τρόπο, η Κύπρος θα

¹¹⁵ Πολυβίου,2010: 12

αποτελείται από δύο περιοχές με χωριστές κυριαρχίες, οι οποίες θα έχουν πολύ χαλαρούς δεσμούς μεταξύ τους και ουσιαστικά θα λειτουργούν ως δύο ανεξάρτητα κράτη. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, η οποία είναι θέση της Τουρκίας περισσότερο και λιγότερο της Τουρκοκυπριακής πλευράς, οι Ελληνοκύπριοι θα πρέπει να απεμπολήσουν τα δικαιώματά τους στο τμήμα του νησιού που θα είναι κάτω από Τουρκοκυπριακή διοίκηση, και τα Τουρκικά στρατεύματα και οι εξοπλισμοί θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν στο βορρά. Η περίπτωση της διχοτόμησης εκτιμάται ότι δεν πρέπει να είναι αποδεκτή ως λύση, για τους λόγους που αναπτύχθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Αντίστοιχα απαράδεκτη χαρακτηρίζεται και η λύση της διπλής ένωσης, διότι ενέργεια σαν αυτή θα νομιμοποιήσει απόλυτα την τουρκική κατοχή στην Κύπρο. Η πρόταση της διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας είναι ίσως η μόνη προσφερόμενη λύση του Κυπριακού, που συνδυάζει αφενός την αποδοχή τόσο της διεθνούς κοινότητας όσο και όλων των άλλων εμπλεκόμενων και αφετέρου την προοπτική του μέλλοντος, παρά τους κινδύνους και τα μειονεκτήματα που συνεπάγεται.

93. Δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί επακριβώς η επίλυση του Κυπριακού, για πολλούς και ευνόητους λόγους. Είναι όμως δυνατό να γίνει εκτίμηση και ανάλυση των αποτελεσμάτων κατά τη διαδικασία συνομιλιών ή και διαπραγματεύσεων που γίνονται με στόχο την επίλυση του Κυπριακού. Εκτιμάται ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει λύση, υπό την έννοια της διαρκούς και βιώσιμης συναινετικής διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος, χωρίς την αποδοχή ή ανοχή της Τουρκίας.

94. Μια άλλη σημαντική παράμετρος της λύσης είναι αυτή του οικονομικού κόστους, οποιουδήποτε σχεδίου επίλυσης και αν εφαρμοστεί. Εκτιμάται ότι σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει οι ελληνοκύπριοι να επωμισθούν το κόστος της τουρκικής εισβολής, ιδιαίτερα αυτή τη χρονική περίοδο της οικονομικής κρίσης.¹¹⁶

95. Το Σχέδιο Ανάν από όσες οπτικές γωνίες και να αναλυθεί, τελικά κρίθηκε και αποφασίστηκε να μην υλοποιηθεί από τους ελληνοκύπριους. Υπήρξαν και άλλοι παράγοντες που οδήγησαν στη διαμόρφωση αυτού του αποτελέσματος. Ωστόσο, η έκφραση της λαϊκής βούλησης αποτελεί κορυφαία, στιγμή σε όλες τις δημοκρατικές διαδικασίες.

¹¹⁶ Άρθρο του Λεονάρδου Π: ``Το Κυπριακό προς μια βεβαιωμένη λύση``, Προβληματισμοί Τ.82 2015, Σελ.25. Το 2004 το κόστος της λύσης του σχεδίου ANAN υπολογιζόταν από 2,4 ως 13,3 δις δολάρια

96. Η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει τη γέφυρα που θα ενώσει τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου. Με τη στρατηγική της θέση, αλλά και τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές της δυνατότητες, η Κύπρος μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην Κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια και να αποτελέσει παράγοντα σταθερότητας και ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.

97. Οι χειρισμοί της Κύπρου στο θέμα της διαχείρισης των υδρογονανθράκων, εκτιμάται πως ήταν πετυχημένοι. Η Κύπρος ανακήρυξε ΑΟΖ και προχώρησε σε συμφωνίες οριοθέτησης με Αίγυπτο, Ισραήλ και Λίβανο. Αν ξεπεραστούν τα φοβικά σύνδρομα των Ελληνικών ηγεσιών η εκμετάλλευση των ενεργειακών αποθεμάτων θα συνδράμει στη διατήρηση της γεωπολιτικής αξίας της νήσου, στην ενίσχυση των συμμαχιών, την ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύς στις εν εξελίξει συνομιλίες, αλλά και στην ενίσχυση του συντελεστή ισχύος της οικονομίας.

Προτάσεις

98. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για απομάκρυνση του Τουρκικού παράγοντα και αποκατάσταση της νομιμότητας και ενότητας του Κυπριακού λαού. Έτσι θα πρέπει να τονισθεί στο διεθνές περιβάλλον, σε όλα τα επίπεδα, ότι η Κυπριακή Δημοκρατία, είναι ήδη μέλος της ΕΕ, έχει ενστερνιστεί πλήρως τις Ευρωπαϊκές αξίες και το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και είναι πέραν πάσης λογικής, να υπάρχει σήμερα Ευρωπαϊκό κατεχόμενο έδαφος και να διαιωνίζεται, με την ανοχή του διεθνούς παράγοντα ο διαχωρισμός των Κυπρίων πολιτών. Η Κύπρος, δεν θα πρέπει να στηρίξει την Ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, χωρίς συγκεκριμένα και έμπρακτα ελάχιστα ανταλλάγματα, δηλαδή την υπογραφή εκ μέρους της Τουρκίας του πρωτοκόλλου τελωνειακής σύνδεσης με τα νέα μέλη και την άμεση απομάκρυνση των κατοχικών στρατευμάτων από τη Βόρεια Κύπρο.

99. Η Συνθήκη Εγγυήσεως και η Συνθήκη Συμμαχίας του 1960 θα πρέπει να καταργηθούν. (ούτως ή άλλως είναι παράδοξο για μια χώρα μέλος της ΕΕ να έχει εγγυήτριες δυνάμεις, μια εκ των οποίων μάλιστα να μην είναι καν μέλος της Ένωσης).

100. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία είναι η επίσημη επιλογή όλων των εμπλεκόμενων μερών καθώς και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια είναι η προσφερόμενη λύση του Κυπριακού, με όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που συνδυάζει.

101. Ανεξάρτητα όμως από το ποια πρόταση επίλυσης θα προχωρήσει στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις, αν θέλουμε να θεωρούμαστε σώφρονες, θα πρέπει να σχεδιάζουμε σύμφωνα με την δυσμενέστερη κατάληξη, διότι στην εξωτερική πολιτική, δεν παρέχει ασφάλεια, ούτε χρησιμότητα, ούτε ρεαλιστική προσέγγιση του προβλήματος, ο σχεδιασμός που βασίζεται στο ευμενέστερο σενάριο.

102. Επίσης θα πρέπει να ληφθούν διπλωματικές πρωτοβουλίες, έτσι ώστε οι εμπορικές σχέσεις, να μην γίνουν μέσω της διεθνούς κοινότητας απ ευθείας με τα κατεχόμενα, αλλά μέσω της Κυπριακής Δημοκρατίας. Έτσι η Κύπρος στο σύνολό της θα επωφεληθεί από τις οικονομικές εξελίξεις και θα δημιουργηθεί ενωτικό περιβάλλον στο νησί. Υπεύθυνη και πρωτοστατούσα για την άρση της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων, θα είναι η διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία και όχι ο διεθνής παράγοντας, μέσω του οποίου θεσμοθετείται ο διαχωρισμός και η βεβαιότητα των Τουρκοκυπρίων, ότι προστατεύονται από διεθνείς υπέρτερες δυνάμεις και απομακρύνονται έτσι από τον στόχο της ενότητας του νησιού. Ένα σωστό επενδυτικό πλαίσιο που θα στοχεύει στη υποβοήθηση της υποβαθμισμένης οικονομίας του ψευδοκράτους, με τέτοιο τρόπο που να τονίζει στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα, τις οικονομικές ευκαιρίες που χάνει κάθε μέρα που συνεχίζεται ο εγκλωβισμός της στα κατεχόμενα, είναι ένα ισχυρό μέσο πίεσης προς τους ηγέτες των Τουρκοκυπρίων, αλλά και ένα επιπλέον επιχείρημα σε όλους όσους διάκεινται θετικά προς την επανένωση της νήσου.

103. Με την οικονομική αρωγή της ΕΕ, παρόλο που η οικονομική κρίση ξεπερνιέται, είναι εφικτό να στηριχθούν προσπάθειες για συνδιοργάνωση συνεδρίων ή άλλων πολιτιστικών και πολιτικών δραστηριοτήτων, με θέμα το κοινό μέλλον της Κύπρου, έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί το τυχόν υπάρχον, φιλικά διακείμενο ακροατήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας στα κατεχόμενα. Επίσης θα μπορούσε να εντατικοποιηθεί το μέτρο παροχής αδειών εργασίας προς τους Τουρκοκυπρίους, για απασχόληση στις ελεύθερες περιοχές, καθώς και η παροχή κυπριακών διαβατηρίων, σε όσους το επιθυμούν. Έτσι οι Τουρκοκύπριοι θα στραφούν, με βάση τα οικονομικά τους συμφέροντα, προς την Κυπριακή Δημοκρατία και θα απαγκιστρωθούν από την αναζήτηση προστασίας από δυνάμεις του διεθνούς παράγοντα και ιδιαιτέρως από τον εναγκαλισμό της Τουρκίας.

104. Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για μεγαλύτερη εμπλοκή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρόλο που το κυπριακό δεν είναι ψηλά στην ατζέντα τους.

105. Η ανάπτυξη – ενίσχυση στρατηγικών συνεργασιών – συμμαχιών με τους ισχυρούς της διεθνούς σκηνής για την εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων οφείλει να τοποθετηθεί σε υψηλή προτεραιότητα.

106. Σε κάθε περίπτωση η συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Δεν είναι δυνατόν ένα κράτος μέλος του ΟΗΕ και της ΕΕ να αυτοκαταργηθεί και να εξισωθεί με το «ψευδοκράτος», ένα Τουρκικό προτεκτοράτο, για να δημιουργηθεί ένα νέο κράτος. Ας αναλογιστούμε τα ατομικά και συλλογικά μας χρέη ενθυμούμενοι τη ρήση του παλαιού Πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου, σχεδόν 50 χρόνια πριν: *"Αν η Κύπρος πέσει και χαθεί, θα χαθεί μετά και ολόκληρη η Ελλάδα..."*.¹¹⁷

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Βιβλιογραφία.

«Β» Χάρτες – Πίνακες και Διαγράμματα.

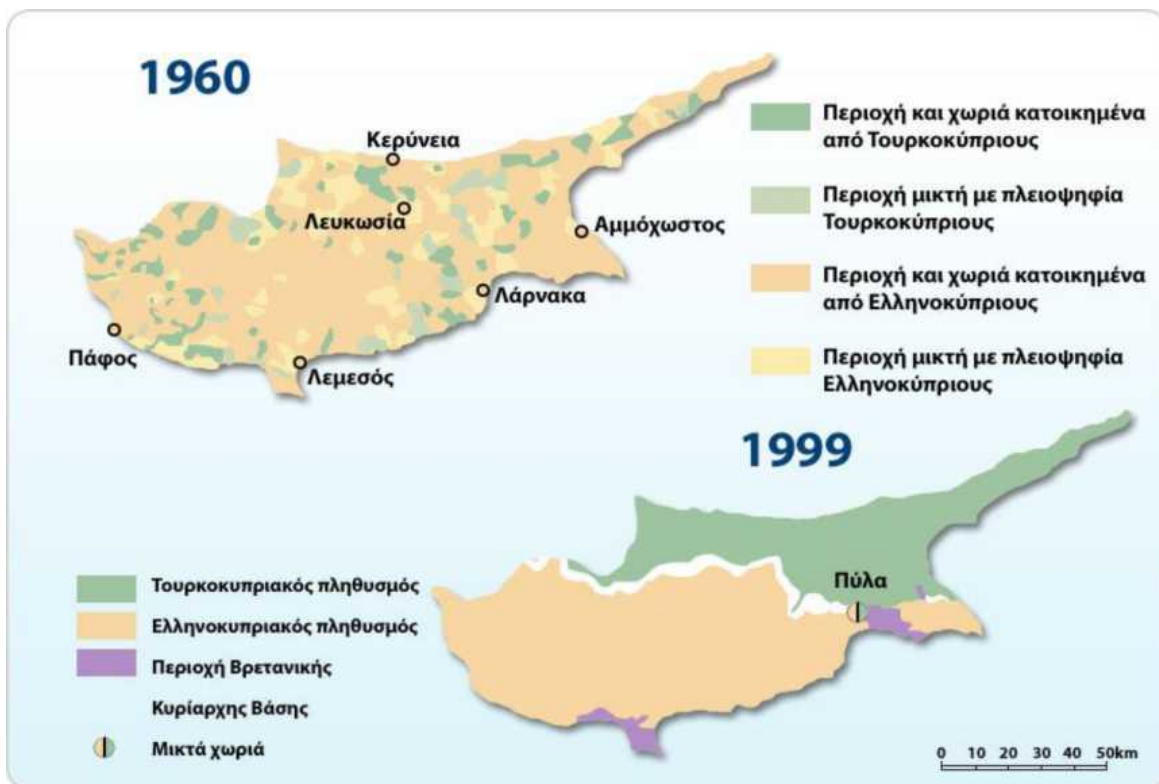
¹¹⁷ Άρθρο του Στ. Καρκαλέτση: «Κυπριακό-Η Μεγαλόνησος κοντά στην τελική λύση;» ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, Τεύχος 39, Ιούνιος 2005, Σελ. 44

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ
ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΠΟΥΤΙΟΥ

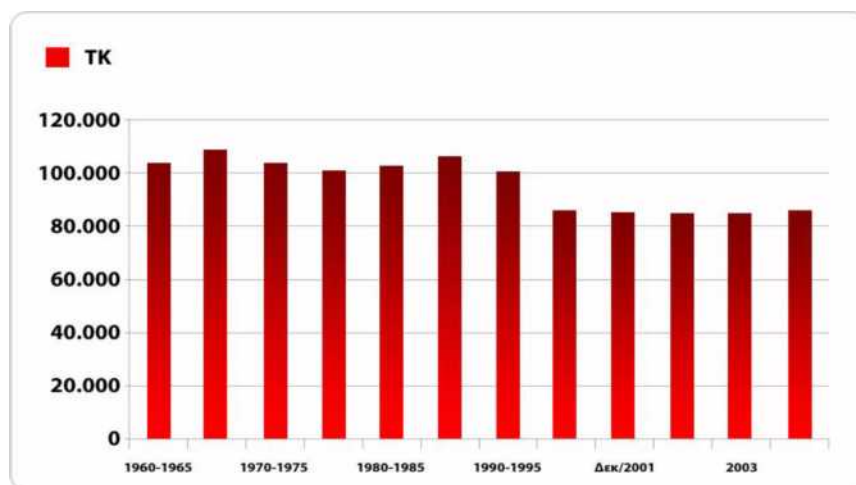
Χάρτες – Πίνακες και Διαγράμματα



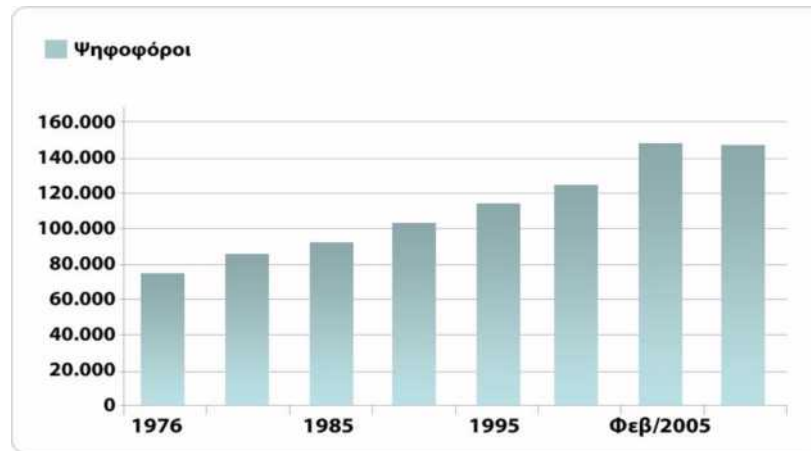
Πίνακας 1.



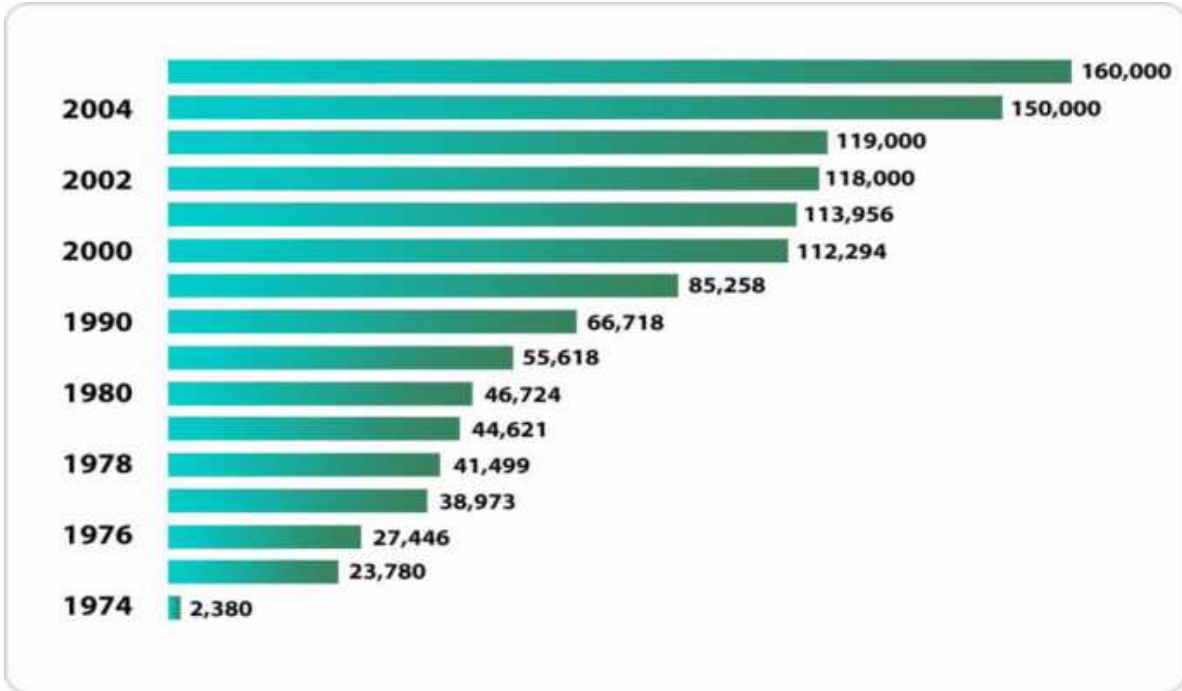
Πίνακας 2. Η δημογραφική αλλοίωση του πληθυσμού της Κύπρου (απεικόνιση του πως είχε πριν και μετά την εισβολή του 1974) Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



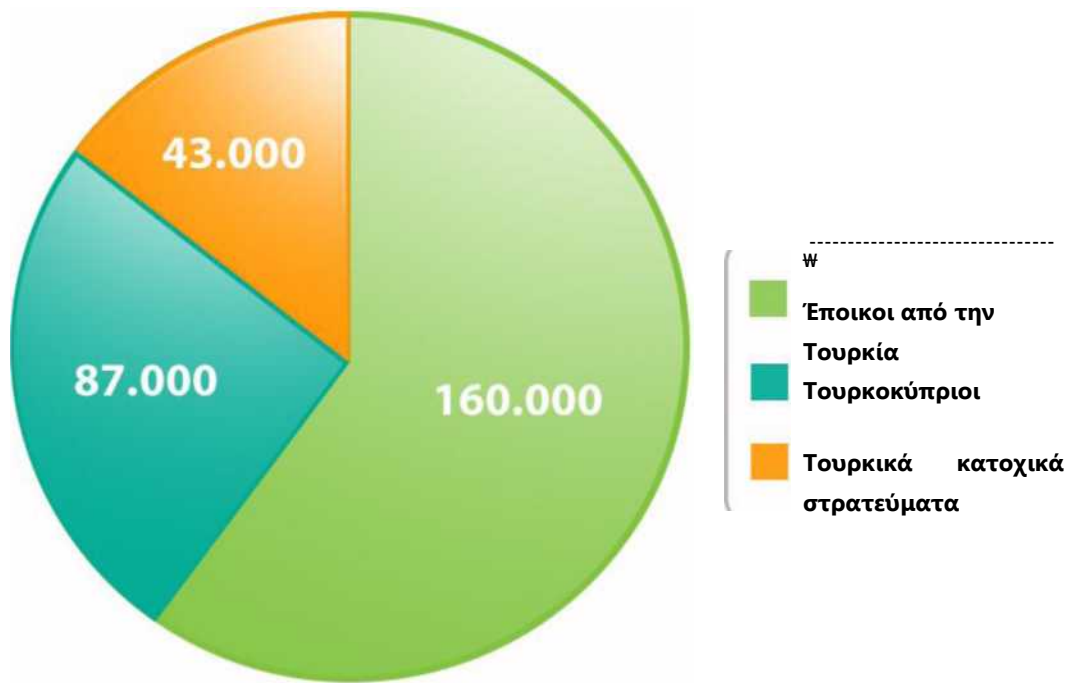
Πίνακας 3. Μείωση του (πραγματικού) τουρκοκυπριακού πληθυσμού Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



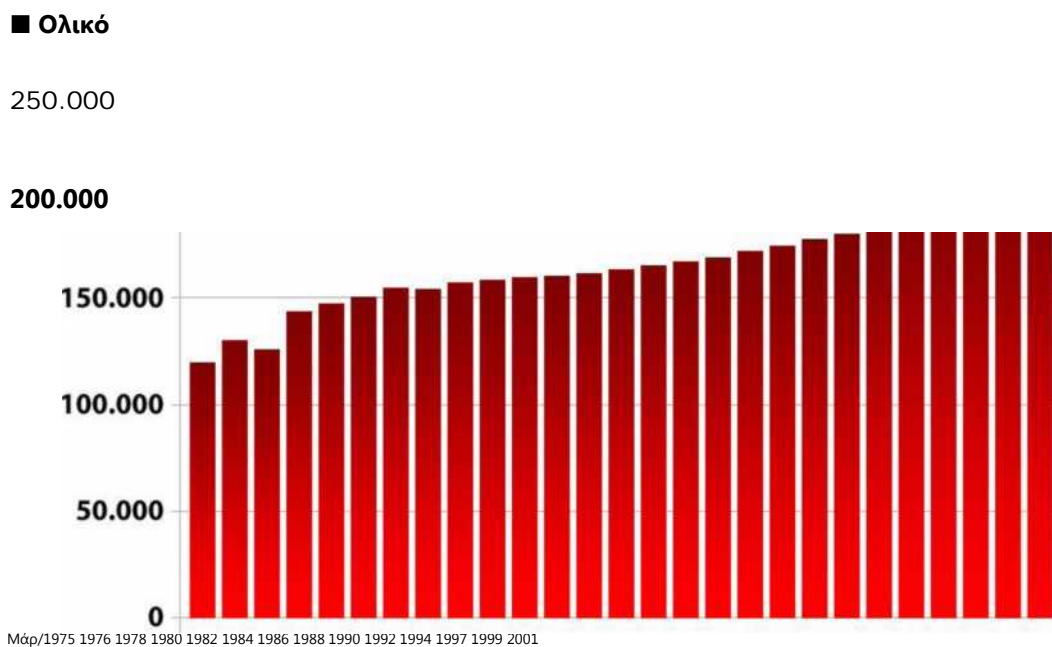
Πίνακας 4. Αύξηση των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων στα κατεχόμενα Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



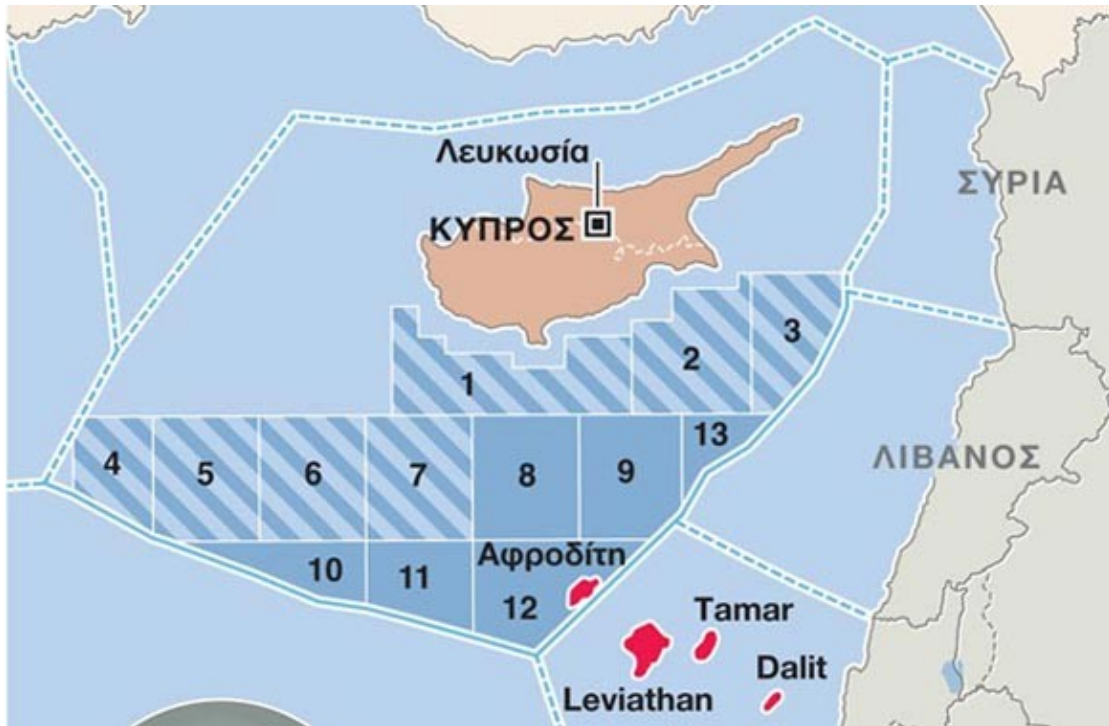
Πίνακας 5. Αύξηση του αριθμού των εποίκων σύμφωνα με εκτιμήσεις Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



Πίνακας 6. Σύνοψη του πληθυσμού των κατεχομένων κατά τη διενέργεια του δημοψηφίσματος για το Σχέδιο Ανάν Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



Πίνακας 7. Αύξηση του (συνολικού) πληθυσμού των κατεχομένων με βάση έκθεση του Jaako Laakso στο Συμβούλιο της Ευρώπης Πηγή: Ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας



Πίνακας 8

ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
68η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
Απρίλιος 2016

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΠΟΥΤΙΟΥ

Βιβλιογραφία.

1. Αγγελίδου Κλαίρη, Στο πλαίσιο του σχεδίου Ανάν/ Κλαίρη Αγγελίδου, Αλέκος Αλαβάνος, Ανδρέας Θεοφάνους, Άριστος Μιχαηλίδης, Θέμος Τοφορόπουλος, Κώστας Χρυσόγονος. Αθήνα : Ύψιλον, 2004
2. Αρσένης Γεράσιμος, 10 παρεμβάσεις για το Κυπριακό: Μια κατάθεση για τον ελληνισμό Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004.
3. Βαρνάκος Ιωάννης, Οι 1.619 αγνοούμενοι του 1974, εκδ Πελασγός, Αθήνα, 1995
4. Γεροζήσης Τριαντάφυλλος, Το σώμα των αξιωματικών και η θέση του στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία 1821-1975 / Αθήνα : Δωδώνη, 1996.
5. Θεοδωρόπουλος Βύρων, Οι Τούρκοι και εμείς, Αθήνα, Φυτράκης, 1988
6. Θεοφάνους Ανδρέας, Το Σχέδιο Ανάν και η Ευρωπαϊκή Επιλογή. Παπαζήσης, 2003
7. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Τόμοι ΙΕ - ΙΣΤ, Αθήνα 1978, 2000.
8. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, τ.9, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 2003.
9. Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, Κυπριακό πρόβλημα και διεθνής πολιτική – Από την ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα, Παπαζήσης, 2000.
10. Καλογερόπουλος Στράτης Αριστείδης, Εθνικές διαδρομές: Οδοιπορικό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στη Μεταπολίτευση: Γενεύη, Άγκυρα, Παρίσι, Βρυξέλες / Αθήνα, Λιβάνης, 2010.
11. Καλοδουκας Άγγελος, Το κυπριακό από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο μέχρι και το σχέδιο ΑΝΑΝ, Διεθνιστική εργατική αριστερά, 2003
12. Κρανιδιώτης Γιάννος, Το κυπριακό πρόβλημα 1960-1974, Αθήνα 1984
13. Κρανιδιώτης Νίκος, Ανοχύρωτη πολιτεία, τόμος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Εστία, 1985
14. Κρανιδιώτης Νίκος, Ανοχύρωτη πολιτεία, τόμος Β', Αθήνα, Εκδόσεις Εστία 1985
15. Λιλλήκας Γιώργος, Λύση του Κυπριακού Πραγματικότητας, διλήμματα και επιλογές Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2008

16. Λυγερός Σταύρος, Κυπριακό : Η αιρετική λύση. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2014.
17. Μάζης Ιωάννης, Γεωπολιτική : Η θεωρία και η πράξη, Αθήνα, Παπαζήσης, 2002.
18. Μπιράντ Μεχμέτ Αλί, Απόφαση – Απόβαση, Αθήνα, Φλώρος, 1984.
19. Μπαϊλής Πάνος. Κυπρος 40 χρόνια μετά την εισβολή. Το απόρρητο πολεμικό ημερολόγιο της ΕΛΔΥΚ: Ελληνικές Εκδόσεις ΑΕ, 2014
20. Μπίκος Δημήτριος, Πως χάσαμε το 38% της Κύπρου, εκδ. Λογοθέτης, Αθήνα, 2000
21. Μπήτος Ιωάννης, Από την πράσινη γραμμή στους 2 Απίλες, Αθήνα 1997.
22. Παπαγεωργίου Σπύρος, Πεθαίνοντας στην Κύπρο, Λευκωσία, Επιφανίου, 1984
23. Παπαδόπουλος Λεωνίδα, Το κυπριακό ζήτημα : Κείμενα 1959-1974, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1999.
24. Παπασάββας Σάββας, Το Σχέδιο ANAN. Ένα "εποικοδομητικά ασαφές" συνταγματικό "μέλλον" για την Κύπρο, Αθήνα, Σάκκουλας, 2003
25. Παρίσης Ιωάννης, Η καθ' ημάς θάλασσα : Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου, Αθήνα, Λιβάνης, 2013.
26. Πλατιάς Αθανάσιος, Το νέο Διεθνές Σύστημα. Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων, Παπαζήσης, Αθήνα, 1995
27. Πολυβίου Πολύβιος, Το κυπριακό πρόβλημα: Παραλογισμοί και προβληματισμοί, επιμέλεια σειράς Σωτήρης Ντάλης, Αθήνα, Παπαζήσης, 2010.
28. Πολυβίου, Πολύβιος, Μακάριος: Τα τρία λάθη, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2009.
29. Ρίζας Σωτήρης, Ένωση-Διχοτόμηση-Ανεξαρτησία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία στην αναζήτηση λύσης για το κυπριακό 1963-1967, Αθήνα, Βιβλιόραμα 2000.
30. Ρίζας Σωτήρης, Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το κυπριακό ζήτημα 1967-1974, Αθήνα, Πατάκης 2002.
31. Σαμπατακάκη Μαρία, Το Κυπριακό ζήτημα: Από την Αγγλοκρατία έως την εισβολή του "Ατίλα". Αθήνα, Περισκόπιο, 2009.
32. Σβωλόπουλος Κωσταντίνος, Η ελληνική εξωτερική πολιτική τ.Β` (1945-1981), Αθήνα, Εστία 2001
33. Σέργης Γεώργιος, Η Μάχη της Κύπρου, Αθήνα, Βλάσση, 1996.
34. Σταμάτης Ελευθέριος. Κύριοι, πάτε για ύπνο: Η τραγωδία της Κύπρου, όπως την έζησε ένας λοχαγός της 31 μοίρας καταδρομών, Αθήνα, Δούρειος Ίππος, 2007.
35. Στεργίου Ανδρέας. Κυπριακό: Η λύση των δύο κρατών, το γερμανικό παράδειγμα Αθήνα, Τουρίκη, 2012.

36. Στυλιανού Κων/νος, Αντίδραση του Ελληνισμού προς αναχαίτιση της τουρκικής επιθετικής στρατηγικής στον τομέα της ενέργειας. ERPIC, Λάρνακα, 2014.
37. Συλλογικό έργο, Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 - 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο, Μπότσιου Κωνσταντίνα, επιμέλεια Πέτρος Παπαπολυβίου, Άγγελος Συρίγος, Ευάνθης Χατζηβασιλείου. Αθήνα, Πατάκη, 2013.
38. Συλλογικό έργο, Κύπρος. Ιστορία και πολιτισμός : Από την αρχαιότητα έως σήμερα, επιμέλεια Λάμπρος Τσακσίρας. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, 2006.
39. Συλλογικό έργο, Βούλγαρης, Νικολακόπουλος, Ρίζας, Σακελλαρόπουλος, Στεφανίδης. Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950 - 2004, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2009
40. Συλλογικό έργο, Κυπριακό: από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα στο σχέδιο Ανάν, Εργατική πάλη, 2005
41. Συρίγος Άγγελος, Σχέδιο Ανάν : Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος / Άγγελος Μ. Συρίγος. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2005.
42. Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές σχέσεις, Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2015.
43. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, Για την Κύπρο, Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, 1998.
44. Χριστοδούλου Χριστόδουλος, Τα οικονομικά της ομοσπονδίας του Σχεδίου Ανάν και του κυοφορούμενου νέου σχεδίου λύσης / Χριστόδουλος Κ. Χριστοδούλου. – Λευκωσία, Εκδόσεις Επιφανίου, 2009.
45. Χατζηβασιλείου Ευάνθης, Το κυπριακό ζήτημα 1878-1960. Η συνταγματική πτυχή, Αθήνα, 1998
46. Ψυχάρης Σταύρος, Τα παρασκήνια της αλλαγής: Ιούλιος του '74, Αθήνα, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, 2010.
47. Anderson Perry. Οι διαιρέσεις της Κύπρου, Αθήνα, Εκδόσεις Άγρα, 2008
48. Calvocoressi Peter, Διεθνής πολιτική 1945-2000, Τουρίκη, 2004
49. Davutoglu Ahmet, Το Στρατηγικό Βάθος. Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας. Αθήνα. Ποιότητα, 2010
50. Richard Clogg, Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770-2000, Κάτοπτρο, 2003
51. Serif Mardin, The Genesis of Young Ottomans Thought, Princeton University Press, 1962 .
52. Sir Luke Harry, Cyprus under the Turks: 1571-1878, London, 1969

Άρθρα

53. Βαλάντη Αθανασίου, Η διεθνοποίηση του Κυπριακού.
54. Ήφαιστος Παναγιώτης, Ειρηνική επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών και ο Γιάννος Κρανιδιώτης Δημοσιευμένο στο Στ. Περράκης (επιμ.) In Memoriam Γιάννου Κρανιδιώτη (Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα 2010)
55. Λίτσας Σπύρος, Εθνικισμός, Εθνοτισμός και Υπερεθνικότητα: Η ανάπτυξη μιας κοινής εθνοτικής συνείδησης στην Κύπρο του 21ου αιώνα, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002.
56. Λίτσας Σπύρος «Το Κυπριακό Ζήτημα και η υιοθέτηση του Γερμανικού μοντέλου», Στρατηγική, τεύχος 97, Οκτώβριος 2002.
57. Λιμαντζάκης Γιώργος, «Το Κυπριακό ζήτημα στην ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου στο παρελθόν και της Τουρκίας στο παρόν και το μέλλον, με ορόσημο την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν (2004)»
58. Λιμαντζάκης Γιώργος «Το ιδιότυπο καθεστώς των Βρετανικών Βάσεων στην Κύπρο και το μέλλον τους»
59. Λιμαντζάκης Γιώργος «Από το ελλαδικό πραξικόπημα στην τουρκική εισβολή: η μοιραία αυτοσυγκράτηση των ελληνικών δυνάμεων τις πρώτες κρίσιμες ώρες παραδίδει ουσιαστικά την Κύπρο στον Ατίλα»
60. Λιμαντζάκης Γιώργος «Η Κυπριακή Προεδρία και τα εκκρεμή προβλήματα για την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας»
61. Λιμαντζάκης Γιώργος «Η ανακήρυξη του ψευδοκράτους στην Κύπρο (15.11.1983), ντιδράσεις και οι πολιτικές αποτροπής της αναγνώρισής του»
62. Τάρκας Αλέξανδρος «Συζητούσαμε διπλωματικό σχέδιο ή μήπως τον απόλυτο παραλογισμό;», Άμυνα και Διπλωματία, τεύχος 157, Μάιος 2004.
63. Τάρκας Αλέξανδρος «Το άγνωστο χρονικό των ιστορικών εξελίξεων», Άμυνα και Διπλωματία, τεύχος 157, Μάιος 2004.
64. Schechla Joseph Cyprus Property Claims and Judgments

Περιοδικά

65. Κοράκης Γεώργιος Αντγος ε. α., «Κυπριακό Πρόβλημα Υπάρχει προοπτική και Ελπίδα», Περιοδικό «Προβληματισμοί» (ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ) Τεύχος «24» Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου 2004

- 66.Καρκαλέτσης Σταύρος: «Κυπριακό: Η Μεγαλόνησος κοντά στην τελική λύση;», Περιοδικό ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, Τεύχος 39, Ιούνιος 2005
- 67.Λεονάρδος Παναγιώτης: ``Το Κυπριακό προς μια βεβιασμένη λύση``, Περιοδικό «Προβληματισμοί» (ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ) Τεύχος «82» Οκτωβρίου – Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2015
68. Μουστάκης Χ. Εθνικά θέματα: Κυπριακό Περιοδικό «Προβληματισμοί» (ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ) Τεύχος «81» Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2015
69. Τάρκας Αλέξανδρος – Ευθύμιος Λάζος. ``Ελλάδα – Τουρκία: Η διαρκής αντιπαράθεση`` Περιοδικό Άμυνα και Διπλωματία, Τεύχος 149, Σεπτέμβριος 2003.
- 70.FOREIGN AFFAIRS, ΤΕΥΧΟΣ 21, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2014. ΚΥΠΡΙΑΚΟ, ΣΚΟΠΙΑΝΟ: ΠΟΙΟΙ ΜΠΛΟΚΑΡΟΥΝ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Εφημερίδες

71. Τσικαλός Μιχάλης `` Η νέα οικονομία των κατεχομένων`` Η καθημερινή, 25 Οκτωβρίου 2015.
72. Αθανασίου Έλλης `` Λύση του Κυπριακού το 2016`` στο Νταβός. Η καθημερινή, 24 Ιανουαρίου 2016.

Διαδίκτυο

73. «ΚΥΠΡΙΑΚΗΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ».
<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/EC16EB05F3AF7856C22578380034CAB8?OpenDocument>. Ημερομηνία πρόσβασης 16:30 18 Φεβ 16
74. ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ. Οι συνομιλίες και η κρίση που έρχεται Αντιστρατήγου ε.α. Γ. ΚΟΡΑΚΗ http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t9/t9_06.htm
Ημερομηνία πρόσβασης 19:30 08 Φεβ 16
75. Το Κυπριακό Πρόβλημα
http://www.philenews.com/afieromata/Kypriako_2013/index_1971_81.htm#_1980,_1981 Ημερομηνία πρόσβασης 20:30 14 Φεβ 16
76. Η Σύληση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Κατεχόμενη Κύπρο
http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/DMLlooting_gr/DMLlooting_gr?OpenDocument Ημερομηνία πρόσβασης 16:00 28 Φεβ 16
77. 39 χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο

- <http://www.kathimerini.gr/47471/article/epikairothta/politikh/39-xronia-apo-thn-toyrkikh-eisvolh-sthn-kypro> Ημερομηνία πρόσβασης 16:50 06 Φεβ 16
78. Κατεχόμενη Κύπρος. Καταστροφή Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
http://greekurnames.blogspot.gr/2011/02/blog-post_3270.html Ημερομηνία πρόσβασης 19:38 28 Φεβ 16
79. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΣΥΓΚΛΗΘΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. Πλαίσιο αρχών για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού με γνώμονα το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο [Αναρτημένο με εισαγωγικά και άλλα σχόλια στην ιστοσελίδα <http://www.ifestosedu.gr/32RuleofLaw.htm>] Ημερομηνία πρόσβασης 16:30 5 Φεβ 16
80. Κύπρος: Πετρέλαιο αξίας 60 δισ. ευρώ στην κυπριακή ΑΟΖ;
<http://www.skai.gr/news/finance/article/248150/kupros-petrelaio-axias-60-dis-euro-stin-kupriakis-aoz/> 16:30 Ημερομηνία πρόσβασης 03 Μαρ 16